

KEMÉNY LAJOSNÉ VARGA MÁRIA

HERTELENDYFALVI SZÉKELY VARROTTASOK

KEMÉNY LAJOSNÉ VARGA MÁRIA
HERTELENDYFALVI SZÉKELY VARROTTASOK

A kiadvány megjelenését a

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

támogatta

KEMÉNY LAJOSNÉ VARGA MÁRIA

**HERTELENDYFALVI
SZÉKELY VARROTTASOK**

**THURZÓ LAJOS KÖZMŰVELŐDÉSI KÖZPONT
ZENTA, 2004**

ELŐSZÓ

A hertelendyfalvi székely varrottasok legteljesebb mintakincsét tartja kezében az olvasó, melynek megjelenése a délvidéki magyarság számára amennyire fontos és örömteli, talán annyira szomorú esemény is, hiszen szerzője már nem élhet meg életszerető, életigenlő, mindennapokat átélkesítő hímzéseinek könyvbe szerkesztését: id. Kemény Lajosné Varga Mária 2004. január 2-án örökre távozott közülünk hátrahagyva gondosan rendezett kéziratát, amely az egyetemes magyar népi díszítőművészet számára is megkerülhetetlen adatokat tartalmaz. A népművészeti hagyományok megmentésén egész életén át fáradozó, az Al-Dunára települő andrásfalviak székely varrottasainak újraélesztésében iskolát teremtő Kemény Lajosné Varga Mária ugyanis az eredeti népi díszítőművészet ápolása érdekében kitartó, következetes gyűjtőmunkát végzett. Tudatosan gyűjtötte, le- és átrajzolta, megtervezte és átszerkesztette, a mai igényeket is szem előtt tartva újravarrta a fellelt mintákat. Az örökölt értékekhez való elszánt ragaszkodással és tökéletes kezűgyességgel, továbbá jó pedagógiai érzékkel adta tovább tudását. 1961-től 1982-ig az Ady Endre Művelődési Egyesület, majd a Tamási Áron néven működő Székely-Magyar Művelődési Egyesület népművészeti csoportjának vezetője volt. Eleinte csak a környéken, majd a Vajdaság több településén igényelték Mária tanítását. Ötven éven át tudását szerényen és alázattal a tanfolyam-mozgalmak szolgálatába állította. 1992-ben a Kiss Lajos Néprajzi Társaság, amely akkor még mint a Jugoszláviai Magyar Művelődési Társaság szakosztálya működött, elsőként adományozta neki a Népművészet Mestere büszke címet a székely varrottasok begyűjtéséért és a hagyományápolás terén végzett áldozatos tevékenységéért.

Hertelendyfalva székely varrottasai a régi házból hozott szőtteseken maradtak fenn. Külön rangjuk volt a szőttesek világában a székely *festekeseknek*. A régi szőttes kenderből, a székely szőnyeg az ún. festékes gyapjából készült. Volt „nagyvirágos”, „kicsi virágos”, „vízfolyásos” festékes, amely a vetett ágy díszé is volt. Sajnos a hertelendyfalviak ezeket a székely szőnyegféléket már nem készítik; szerencsére Mária ezeket a pompázatos textíliákat is megőrizte, s kiállításain be is mutatta. Minden egyes ilyen bemutatkozás – a legkisebb is – számára kellő és óvatos körültekintéssel járt, hiszen mint a népi díszítőművészet kiváló művelője vakon bízott küldetésében, elhivatottságában.

A népi kelengye jeles darabjait régen a ruházat mellett az évekig készülő szőttes vászonholmik alkották: a lepedők, a törülközők, a párnavégek és a terítők. A székely szőttesminták utánzását a dús hatású szálszámolásos hímzéssel, varrással már Mária elődei megkezdték. Feltételezzük, hogy a szőttesek mintáin kívül már az „óházában” is alkalmazták a hímzett geometrikus mintákat, ugyanis a XIX. század utolsó harmadában a Székelyföldön, a gyári fonalak megjelenésével egyre nagyobb gondot fordítottak a lakás díszítésére. A varrottas kifejezést és technikát a XIX. század végén kialakult háziipari mozgalmak népszerűsítették Gyarmathy Zsigmondné nyomán, aki 1896-ban nemcsak ismertetőt írt a kalotaszegi varrottasokról, hanem azt háziiparrá fejlesztette, és Európa-hírvé tette.

A bukovinai hímzésmotívumok – Palotay Gertúd és Szentimrei Judit kutatásai nyomán megállapíthatjuk – kapcsolatban vannak a szilágysági, a mezősegi, a Felső-Maros menti hímzésekkel. Eredetüket ugyan máig nem tisztázta megnyugtatóan a magyar néprajztudomány, de felleljük bennük a történeti stílusok, elsősorban a reneszánsz nyomát, s felidézik a török hódoltság korából származó díszítő elemeket is. Ezek a piros és kék hímzőfonállal varrott, keresztszemmel dúsított, szálánvarrott hímzések megtalálhatók Erdélyben és más magyarlakta vidékeken, így például a Felső-Tisza mentén is. A hertelendyfalviak viszont kétségkívül Bukovinából örökölték át az ősi mintákat, s ezek Kocsis Antalné és Kunszabó Júlia *Székely varrottas minták* című, 1974-ben megjelent gyűjteménye révén váltak ismertté. Ezúttal Mária könyvében új elemekkel gazdagodva, más formában találkozhatunk ezekkel a féltve őrzött kincsekkel.

A varrottas minták nemcsak vászonra varrva, hanem horgolt csipkemunkaként is megjelennek. Ez a díszvarrásféle nagyobb terítőkön fonalas munkaként található meg, amely két vászondarab összevarrására szolgált. Mária könyve ezekből is bemutat néhányat, amelyeket a hagyomány szerint *közbevaló csipkére*, illetve *szélcspikére* alkalmazott. A legkedveltebbek közé a virágos, a báránkyás és a kakasos csipkék tartoztak.

Napjaink új igényei kiszorították a használatból a régi lakástextíliákat. Már nem szőnek, nincs megfelelő alapanyag, s igazán a gyári vászon sem helyettesítheti a régi kézi szőttest. Kevesen alkotnak régi darabokat hitelesen utánozva, Mária mégis bátran nyúlt vissza a hagyományokhoz. Utat

mutatott tanítványainak, elsősorban menyének, ifj. Kemény Lajosné Német Katalinnak. Válogatott munkáikkal kiválóan szerepeltek a környékbeli településeken kívül a nemzetközi és a határon túli népművészeti jellegű kiállításokon is.

Mária könyvét féltve őrzött „kincsei”, emlékei teszik még színesebbé. A fényképek, kiállítási dokumentumok, látogatói vélemények és elismerések a közösségből kiemelkedő alkotó munkáján túl némi betekintést kívánnak adni Hertelendyfalva művelődési életébe is, ahol a hagyományokhoz való kötődés olyan természetes, mint a lélegzetvétel.

E gyűjtemény értékes mintakincset nyújt a hagyományápolóknak, az újraalkotó népművészeknek, a kézimunkát becsülőknek és szeretők-

nek, s nem utolsósorban az igényes hímzőknek. A több tucatnyi eredeti minta és azok variációi közül harmincnégy az 1974-ben kiadott, harminchat darabból álló s már említett mintagyűjteményben is megtalálható. Mária szorgalmas, kitartó gyűjtőmunkájának hála, ezúttal tizenkét újabb mintarajz, több mint húsz sarokminta és egyéb mintakombináció válhat közkinccsé. A mintarajzok és a gyakorlati útmutatók segítségével az ügyes kezű olvasók könnyen elkészíthetik majd saját darabjaikat.

Kívánjuk, hogy a szerző legszebb álma beteljesüljön: mintagyűjteménye hozzájáruljon a hertelendyfalvi székely varrottasok továbbéléséhez és a délvidéki magyarság díszítőművészetének látványos gyarapodásához!

Nagy Abonyi Ágnes néprajzkutató

ÉLETTÖRTÉNETEM

Őseim a bukovinai Andrásfalváról települtek 1883-ban Hertelendyfalvára. Apám, Varga József napszámosként kereste mindennapi kenyerét, öt gyermeket nevelt fel. Anyám, Fehér Anna tisztességre, pontosságra, alázatra tanított bennünket. Én a család ötödik gyermekeként 1936. február 14-én Hertelendyfalván láttam meg a napvilágot. Az általános iskola négy osztályát Hertelendyfalván, a gimnázium négy osztályát Pancsován, a tanítóképző első osztályát Szabadkán fejeztem be.

A szülői ház kicsi, de takaros volt. Fehérre meszelt szoba, konyha, kamra. Egy kis udvar és kert, amelyben sok virág pompázott. Tisztaszoba nem volt, de az ágyakon a használatban lévő gyönyörű párnák, lepedők hímzettek voltak. Édesanyám ügyes kezű varrónő, mondhatnám, híres varrónő volt, mert még ma is emlegetik az idősök. A házban található kézimunkákat ő hímezte, szőtte nagy türelemmel és pontossággal. Nővéreim is kézimunkáztak, nemcsak a maguk örömeire, hanem rendelésre, mások részére is hímiztek. A református egyház keretében már 1933-ban tanfolyam indult ifjú Thomka Károlyné, Viktória tiszteletes asszony vezetésével.

Annak idején a nővéreim is – mint sokan mások – bedolgoztak a belgrádi népművészeti boltokba. Télen, ahogy a többi házaknál, nálunk is felállították a szövőszéket. Ezen szőtték a törülközőket, a lepedőket, a takargatókat, amit utána kihímiztek.

A háború megváltoztatta az élet megszokott rendjét, nem volt len és gyapot, így alapanyag hiányában nem szőttek, hanem inkább hímiztek, varrtak. Később kender alapanyaggal padlóporócokat szőttek. Ebbe már én is belesegítettem. Egyszerűbb volt szőni a szalmazsákot (derékaljat), a zsákot és a tarisznyát.

Gyermekkoromban a kenderfeldolgozás folyamatának egy-egy részét közelről figyelhettem, nagy élmény volt számomra a kenderáztatás. Nekünk nem volt szántóföldünk, de édesanyám testvére – a mi nagynénénk – módosabb családba ment férjhez, és így nekik besegítettünk a nagyobb munkákba: a dinnyeörzésbe, az aratásba, a krumpli felszedésébe.

A kenderáztatás a Kicsi-Dunán történt. Önfeláldozóan tapostuk a kender szétoldott kévét a vízben. Néha lecsúsztunk róla a víz alá. Utána jött a „napon száradás”. Váltóruhánk nem volt, meg kellett becsülnünk azt, amink volt... Akkor még nem gondolkoztam arról, hogy milyen hasznos munkát végzek. A kifehéredés után jött a száradás, kévébe szedték, felállították a kendert, és

vártuk a száradást. Hazaszállítás után következett a törés, a „léhelés” (léhészés), a fésülés, a fonás.

Abban az időben, mikor nem lehetett vásznat szőni, több családban a szőttes lepedőből, az abroszból varrtak alsóneműt és „felvevő ruhát”. A háziipar kiszorult sok család életéből, így a miénkben is.

Az általános iskola negyedik osztálya után Pancsovára jártam be a gimnáziumba. A harmadik gimnáziumi osztály befejezése után, a nyári szünidőben cséplőgépnél dolgoztam. Négy éven át így ment ez. Mikor a szabadkai tanítóképzőben, az 1952–53-as iskolaévben dolgozatot kellett írni arról, hogy hogyan töltöm a nyári vakációt, olyan érzés fogott el, hogy én ezt nem fogom megírni! Gyerekésszel szégyelltem, hogy sem hegyekben, sem tengeren nem nyaraltam, de kénytelen voltam leírni az én nyári „szórakozásom”. Nem kívánom senkinek azt az érzést, amit én azon az éjszakán átéltem az intézet 34-es szobájában! Azon gondolkoztam, mi lesz holnap, a javítás idején. Másnap az első óra utáni szünetben a negyedik osztály tanulói érdeklődtek Varga Mária felől. Barátnőim bemutattak, s nem győztem fogadni a gratulációkat. A magyartanár, Balázs Piri Aladár felolvasta nekik az én dolgozatom. A tanár úr kérdésére: „hol olvastam?”, „hol hallottam?” – bevallottam, hogy minden évben így vakációzom.

A félbeszakított tanítói pálya után, 1953-ban minden alkalmat kihasználtam arra, hogy hasznos dolgot tegyek. Kocsis Márta tiszteletes asszony a téli napokon megtanított a székely varrásra, könnyjelzőket készítettünk külmisszióra, úrasztalterítőt a templomba. Így kezdtem hímezni. Minden vászondarabot kihímiztem, ami a házban a kezembe akadt. Őseim népművészete kincs lett számomra. Szerencsére a tehetség és a szorgalom úgy társult, hogyha már a tanítói pályám nem sikerült, a művelődés terén magamra találtam.

Az ötvenes évek végétől kezdve Hertelendyfalván élénk művelődési élet zajlott. 1961-ben az Ady Endre nevét viselő helyi művelődési egyesületben a régi szokásokhoz híven guzsalyos esteket rendeztünk. Régen házaknál gyűltek össze a rokonok és a barátok munkaalkalmak és szórakozás céljából. A nők kézimunkáztak, fontak, hímiztek, kötöttek, a férfiak kártyáztak, alkalmanként szépirodalmat olvasott fel valaki. Az összejöveteleken főtt mézes búzát vagy kukoricát fogyasztottak. Ma már nem hozható vissza a régi szokás, de mi azért megpróbáltuk feleleveníteni hagyományainkat. Hetente egyszer találkoztunk, min-

den alkalomra két-két tagunk készített valamit, például pékkiflit, mákos rétest, tepertős pogácsát, hájas kiflit, teát, kávét stb.

Én is tevékenyen részt vettem művelődési egyesületünk munkájában, és ebben az évben a népművészeti csoport vezetője lettem. Olyan határozat született, hogy a fellelhető andrásfalvi mintákból albumot kell készítenünk. Tanfolyamot szerveztünk. A csoport tíz asszonnyal indult, majd harminc-negyvenre nőtt a létszám. Kézimunkáz-

tunk, népdalokat énekeltünk. Később annyira fel- szaporodott a tagok száma, hogy kicsinek bizonyult a terem. A tél folyamán elkészült néhány szép munka, de az album nem készült el, mivel nem volt megfelelő textília és hímzőfonal.

Reményeinken felüli sikerrel járt a kiállítás. Talán ezzel mentettük meg az elmúlástól azt a kevés dolgot, ami hajszálgöyökként ápolva kiterébélyesedett nemcsak a mi falunkban, hanem a környező falvakra is. Az újságok hetekig írtak a

Az első népművészeti kiállítás. Hertelendyfalva, 1964.

megmozdulásról. Látogatók jöttek a távolabbi városokból is. Sok biztatást kaptam a további munkához, még az Adria partjáról, Zelenikáról is érkezett levél Magyar Adorján erdélyi származású úrtól.

A hagyományápolásban mindenki részt vállalt, egyesületi tagjaink régi szőtteseket és varrottásokat hoztak magukkal, s közösen terveztük az új darabokat. A csoport irányításakor célul tűztem ki, hogy közkinccsé tegyük a féltve őrzött, fiókok mélyéről előkerült darabokat, s az eredeti színekhez és az eredeti motívumokhoz ragaszkodva

élesszük újjá, majd úgy éltsük tovább. Újságírók cikkeztek a csoportról. Én naplót vezettem, jegyeztem az érdeklődők névsorát.

Az első kiállítás bemutatása után sorozatban jött a többi. A tulajdonosok ekkor már szívesen adták féltve őrzött kincseiket. Szorgalmas gyűjtögetés, tanfolyamok megszervezése, nevelőmunka, kiállítások megszervezése töltik ki ezt az időszakot. Az egyesület felavatása és névváltoztatása alkalmából, 1969 novemberében, amikor egyesületünk felvette a Tamási Áron Székely-Magyar Művelődési Egyesület nevet, nagyszabású kiállí-

18. oldal
MAGYAR SZÓ
Vasárnap, 1969. nov. 23.

Már az ablakokat üvegesítik a művelődési otthon épülő nagyszalonja. Akkor kezdődik majd így is, ha lesz, de most már kezdődik. A november 23-án lesz a nagy ünnepünk is – az otthoni Tanács Áronról nevezte el.

Vojlovica készülődik

VOJLOVICA NÉPE MEGMOZDULT. A megmozdította Dél-Dunántúli népet a község napja mára ebben a Pénzügyi melletti faluban ösztönözték a vidék lakói, hogy egymáshoz – a faluk magukhoz is – hirtelen közeledjenek. Lehet, hogy ez az ünnep még nem lesz olyan színpompás, mint mondjuk a gombosi Győgyöskút, de biztosan lesz, hogy épp ez a találkozó fogja megadni a lendületet, a kedvet a további munkához.

Vojlovica lakói minden lehetőséget kihasználva, hogy a találkozó emlékeztetője legyen, és a nappali tölve dolgozzák a művelődési otthon új nagyszalonja, ha tényleg, ha csak, ebben kell megvárni a szélét. Mindenki hozzájárulást adja, a pénzügyekben, ki munkában, ki fuvarozásban. S kész is lesz, mert kész kell hogy legyen.

S nemcsak népi ételeket mutatnak majd be ezen a szalonon, hanem nemzeti művet, művelődést is a nagyszalonban sok-sok remekét is. Látni lehet majd a híres írók talait, az azaz varrtat, más-más eljegyzett népi, modernizált...

Ezzel a képpel a Vojlovica napoztatott készülődni szeretnének bemutatni...

Székelyi mesterművel díszített poltrókra varrtak. Néhány darab a székelyi népi, a többi magyar népi. A székelyi népi a régi népi stílusban. Ezek a tárgyak a székelyi református templomban vannak.

Himzett köldökűk készítenek a találkozóra, minden kedves vendégnek jut belőlük. Kemény Mária és Mária Erzsébet, egy vasárnap is dolgoztak, hogy időben elkészüljen a többi köldök.

Kocsis Antalné ismét készíti a jól megismert darabokat. Az első kép a székelyi népi stílusban készült, a második kép a székelyi népi stílusban készült, a harmadik kép a székelyi népi stílusban készült. A székelyi népi stílusban készült a harmadik kép is megismert darab.

**Vojlovica készülődik. Magyar Szó, XXVI. évf. (1969)
324. (8078.) szám. 18. p.**

tást rendeztünk. Esett a hó, és mi a bölcsőt tele-
raktuk, s húztuk, mint a szánkót... Elődeink élet-
módjáról, szokásairól szerzett tudásunkat így gaz-
dagítottuk. Ekkor már sok biztatást kaptunk. A
dicsérő szavak erőt adtak munkánkhoz. Az újság-
írók és az Újvidéki Televízió adása által szétröp-
pent a hír a székelyvarrottas-csoportról. Éreztük,
hogy nem volt hiábavaló a fáradozásunk. Nagy

tömegeket mozgattunk meg minden kiállítás meg-
szervezésénél. Az anyag begyűjtésében egyaránt
részt vettek a fiatalok és az idősek. Kellett is, mi-
vel a 30-40 kispárna, lepedők, abroszok, ágy, szal-
mazsák helyszínre való szállítása háton cipelve
nem volt könnyű!

1969 novemberétől népművészeti csoportunk
a Tamási Áron Székely-Magyar Művelődési Egye-

**Az 1970–1971-es év folyamán a hertelendyfalvi Tamási Áron
Székely-Magyar Művelődési Egyesület ablakaira 20 m drapériát
készítettek a tanfolyam résztvevői.**

**Még az elnök is szeretne volna megtanulni a hímzést. A képen balról jobbra
id. Kemény Lajosné, Varga Sándor és Máté Erzsébet. Az ünnepi asztalterítő
ajándék az utókor részére. Hertelendyfalva, 1971.**

sület keretében működött. 1970-ben a helyi általános iskolában újabb lehetőség nyílt a hagyományápolásra. A kislányoknak a székely varrottas készítését tanítottuk hetente egyszer, órák után segítő munkatársaimmal együtt. Nagy lelkesedéssel és kitartó munkával 37 tanulóban ébresztettük fel a hagyományápolás fontosságának tudatát, később bejártak ők is az egyesületbe. Az iskolai táncsoport székely hímzéses szoknyákat készített. Sokan a családtagjaikat is bevonták e nemes munkába. Egyeseknél hosszabb, másoknál rövidebb időbe tellett, mire kezükben a tűt helyes irányba tereltük. A csoport irányításakor célul tűztem ki, hogy közkinccsé tegyék a féltve őrzött darabokat, s az eredetiek mintájához ragaszkodva éltsük azokat tovább.

Ebben az időben mindenki dolgozott az egyesületben, az iskolában vagy otthon. Ezek a kislányok a szülők segítségével húsz méter drapériát készítettek vaskapcsos mintával a Tamási Áron Székely-Magyar Művelődési Egyesület részére.

Később varrottastanfolyamokat indítottunk a környező településeken is. Vezetésem alatt Székelykevény harmincnégy, Torontálvásárhelyen húsz, Ürményházán tizennyolc kislány járt a tanfolyamra, de mindig bővült a lelkes sereg, ők már nem csak ujjakkal, hanem szívükkel is tovább éltették a ritka szépségű motívumokat.

Az időseket látogattam, kérdezgettem, s a szívek is kinyíltak, nemcsak a ládafiókok. Sokan elpanaszolták, hogy fiatal hozzátartozóik nem becsülik eléggé, kopott, elnyűtt rongyoknak nézik ezeket az értékes dolgokat. Én ámulva néztem minden darabját ezeknek a generációk sorát ki-

szolgáló tárgyakkal. Néhányan egy-két régi varrottast ajándékoztak, mások meg csak annyit kértek, hogy vigyázzam meg, mert nincs kire hagyniuk, a többit felvásároltam. Volt, aki arra panaszkodott, hogy bizony nehéz mosni és rendben tartani. Ilyenkor cserevásárt kínáltam fel, így napról napra gyarapodott a gyűjteményem. Eleinte csak újravarrtam a mintákat, majd később le is rajzoltam. Nemrég egy szöttes párnavégre bukkantam, amit a napokban szintén lerajzoltam.

A lepedőkön, párnákon, egyszerűen a lakástextílián kívül a népviseleti darabok sorsát is szívügyemnek tartottam. Sokakat meggyőztem, hogy nem kell a halottal minden eredeti viseleti darabot eltemetni, így a derekbundát, a szedett inget sem.

A Tamási Áron Székely-Magyar Művelődési Egyesületben gazdag kulturális élet folyt.

Én személy szerint az előadások előkészítésekor a népszínművek sűgását is vállaltam. Éjjeleket töltöttem a színdarabok szövegének másolásával. Az olvasópróbákat a kisteremben tartottuk. Nem volt pénzünk szénre, fára. Mégis megtaláltuk a megoldást: minden szereplő hozott magával tűzrevalót a próbákra, így melegedtünk. Olyan fiatalok is vállaltak szerepet, akik nehezen beszélték a magyar nyelvet, mégis versenyeztek a szerepeikért. Telt ház volt mindig. Fáradozásunkat egy-egy előadás alkalmával a falu lakosságának tömeges megmozdulása hálálta meg. A fellépésekkor szokásaink, dalaink, viseletünk továbbéltetőivé váltunk. A szereplők szókinccse gyarapodott, bátrabbak lettek. Fontos cél volt az idősektől tanulni, a fiatalokra továbbörökíteni a hagyományokat. Férjem és fiam, Lajos is szép si-

A teremben 20–25 kislány. Kezükben kisebb-nagyobb szöttes. Valamennyin változatos minták, dupla keresztöltés, kék-piros, piros-fekete színű gazdag hímzés.

A vajloival Testvériség-Egység iskola kézimunka-csoportjának vendége vagyok. Könyvjelzők, párnák, terítők, de divatos ruhák, mellények is kerülnek ki a pájtások keze alól.

Az iskola kézimunkacsoportjával egy éve kezdtek meg a munkát a Tamási Áron Székely-Magyar Művelődési Egyesület keretében — mondja a csoport vezetője, Kemény Lajosné — a pájtásoknak: Mariska néni. — Az egyesületben 1963 óta működik a kézimunkacsoport, s hogy népi hagyományaink ne menjenek veszendőbe, elhatároztuk, hogy iskoláinkat is bevonjuk a munkába. Székely elődeink valamikor Andráshalvától települtek erre a vidékre. Magukkal hozták jellegzetes öltözköket, beszédüket, dalukat, meséket — hímzésüket is. Ezeket szeretnénk megőrizni, lakásunkat, de divatos ruháinkat is díszíteni velük.

Mária néni a Művelődési Egyesületben a népművészeti csoport vezetője. A pájtások télegzetviszafajtozva figyelik megáraztatát. A szép munkához feltétlen figyelemre van szükség, mert a a mintákat papírrajzról számolják, s ha egy öltést elvétenek, hiábavaló a fáradság, ígykezet.

Kézimunkacsoportunknak 45 tagja van — meséli Györfi Vera. — Az első csoportösszejeövetelen csak nyolcan voltunk, majd óróról órára nőtt a résztvevők száma. Most már a szerbhorvát

TÜNDÉRRUJJAK

és a szlovák pájtások is szívesen járnak közénk.

— En csak később kezdtem meg a munkát — kapcsolódik a beszélgetésbe Peninger Mária —, akkor, amikor a szomszéd kislány megmutatta kész dolgait. Nekem is megtetszett a szép, hímzett párna és terítő. Az első órán Mariska nénitől egy kis anyagot kaptam, azon tanultam meg az öltéseket, aztán a sorhímzést, majd a mintát.

Szemem nem tud betelni a gazdag hímzéssel. Hány tűszúrás, munkával eltöltött órá kell hozzá, míg egy párna elkészül. No, és természetesen pénz is, fonalra, anyagra.

— A fonalat és az anyagot az egyesülettől kapjuk — magyarázza Biszak Erzsébet. — A munkát mi adjuk. A kézimunkákat aztán az egyesületnek adjuk. Kiállítják, eladják őket. Az eladott kézimunkák árán új anyagot vásárolnak, és megjutalmaznak bennünket is.

A népművészeti csoport és a szorgalmasan kézimunkázó pájtások nemcsak így dolgoznak, hanem számon tartják, hol, melyik házban van egy-egy régi tányér, faragott bútordarab, régi szöttes, népviseleti ruha. Nyilvántartást vezetnek ezekről az értékes népművészeti tárgyokról, hogy utódaik is megismerjék a múltat, megőrizzék, ne hagyják veszendőbe menni azt, ami régen is szép és értékes volt.

GELLÉR Judit

Látogatóban a vajloival iskola kézimunka-csoportjánál

Batról jobbra: Koyács Ilonka, Mariska néni, Király Gizella és Györfi Gyöngyi

**Id. Keményné és Fehér György budapesti
filmrendező a „guzsalyos” népművészeti
csoport munkájának filmzése alkalmából.
Hertelendyfalva, 1974.**

**Nagy Józsefné a szövés bemutatásakor
Fehér György filmjének forgatásán.
Hertelendyfalva, 1974.**

**Székelyes vetett ág.
Hertelendyfalva, 1974.**

**Szőttés párnavégek, lepedők.
Hertelendyfalva, 1974.**

kerrel szerepeltek a fellépések alkalmával. Mindez igazolja, hogy anyanyelvünk ápolását is szívügyemnek tartottam.

Az alkotás öröm számomra. A Vajdasági Magyar Folklórközponttal való együttműködésem is boldogsággal és bizalommal tölt el, mert egy-egy ilyen tanfolyamon olyan személyekkel kerülök kapcsolatba, akik lelkesedéssel viszonyulnak a hagyományápoláshoz, s nemcsak saját kedvtelésükből tanulják meg a székely minták alkalmazását, hanem tovább szeretnék adni tudásukat, meg akarják tanítani e népművészeti kincsek varrását. A székely varrottások mintái nagyon gazdagok és

mutatósak. A hímzést tanuló asszonyoknak ezért – bármikor is tartottam előadást – kis kiállítással illusztráltam.

A mai lakások igényei szerint készítettünk kis-párnákat, alátéteket, faliszőnyegeket, futókat, abroszokat, táskákat, könyvborítókat, tűpárnákat, könyvjelzőket, s néha viseleti darabokat is díszítettünk. Próbálkozunk új tervezéssel s a minták mérész átszerkesztésével is. Egy alkalommal például a subadisz mintából abroszt horgoltattam. – Eredeti forrásból meríteni! – ez a jelszavunk a gyűjteményünk és az újonnan készített darabok kiállítása alkalmával. A siker így elmaradhatatlan.

Falitányérok és tányérkendők. Hertelendyfalva, 1974.

A guzsalyos csoport asszonyai. Hertelendyfalva, 1974.

A művelődésszervező munka alól két évtized után (1982-ben) felmentésemet kértem. Jöttek az unokák, és a családnak szüksége volt rám. Otthonomban azonban még ma is tevékenykedem, a hagyományápolás érdekében szívesen adok tanácsot az érdeklődőknek. 1989-től egyéni kiállítóként folytatom a kiállításokon való részvételt, de már nem egyedül. Menyem, Katalin immár húsz éve gondos hozzáértéssel, méltó módon viszi to-

vább értékmentő gondolataimat a következő nemzedékre. Az utánpótlás a családban tehát már kialakult. Az Andrásfalváról hozott és a faluban összegyűjtött még fellelhető szőtteseket és varrottasokat „tájház” hiányában magángyűjteményemben őrzöm.

A székely szőttesek és varrottasok ma már nem lelhetők fel keletkezési helyükön. A Bukovinában zárt közösségben élő andrásfalvi székelyek érin-

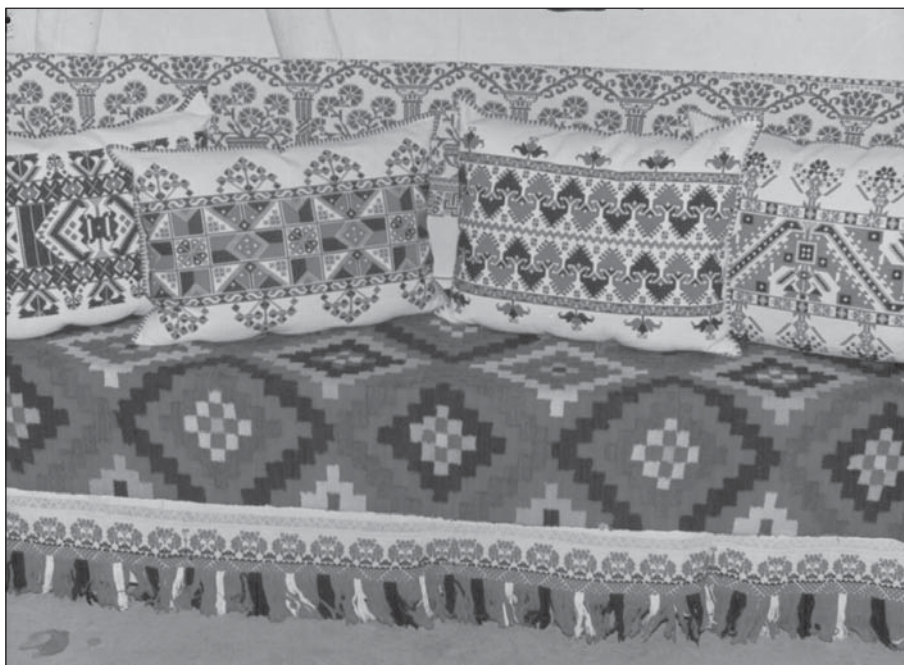
Fenyőágas terítő hímes tojással teli szakajtóval, kiállításrészlet. Hertelendfalva, 1974.

A népművészeti csoport kiállítása, melyet Gellér Tibor, újvidéki filmrendező készített. A képen látszik a székelyes vetett ágy, a tálas, a bölcső és az osztováta. Hertelendfalva, 1979.

tetlen népi díszítőművészete több mint száz éven át anyákról lányaikra szállt, majd 1883-ban a Hertelendyfalvára települt utódok is tudatosan őrizték a régi darabokat, mi tovább ápoltuk a hagyományokat. A varrottasok öltéstechnikáján kí-

vül a mintadarabok neveit is átörökölték. Így élnek tovább az új munkáinkon az *almás*, *békás*, *besztercsés*, *bokrétás*, *bundavirágos*, *cserleveles* (*cserelapis*¹), *csillagos*, *fenyőágas*, *fenyőgallyas*, *félkígyós* (*félkégyós*), *féltányéros* (*féltányéros*),

Pancsovai Parasztnapok – kiállásrészlet. A párnák alatt jól látható a festékes. Pancsova, 1987.

Asztalterítők a „debelyacsai kiállításon”. Torontóvásárhely, 1994.

1 A minta magyar megnevezése után idézőjelbe tettük a székely megnevezést.

galambdúcos, kakasos, kakastaréjos, keresztes, kígyós (kégyós), kistulipános, kockás, likatos-tótos (likacsos-tótos), lovas, oszlopos-poharas (oszlopos-poháros), ördögtérdes (ördögtérgyes), pántlikás, rózsás, sárkányos, subadíszes, szíves (szüves), tányéros (tángyéros), téglalapos, tulipános, uras-tarisznyás (uras-tarisnyás), vaskapcsos, vasmacskás, virágos... népművészeti remekművek! Megmaradásunkat is szolgálta törekvésünk, mert a kisebbségi sorsban sem adtuk fel nyelvünket, hitünket, kultúránkat.

1930-tól kezdve, amióta Thomka Károlyné tiszteletes asszony megkezdte a régi szőttesek mintájának utánzását, varrással éltetjük tovább a Hertelendyfalván még fellelhető mintakincset.

Minden létező szőttesmotívumot igyekeztem leszámolni és megvarrni. Arra törekedtem, hogy a régi motívumok ne csak papíron, hanem alkalmazható formában éljenek tovább a mi népünk használatára. Fél évszázados munkám eredményessége a felsoroltakon kívül számomra a kiállítások alkalmából a látogatók könyvébe írt elis-

Párnavégek és lepedők a Magyar Kultúra Alapítvány székházában. 1994.

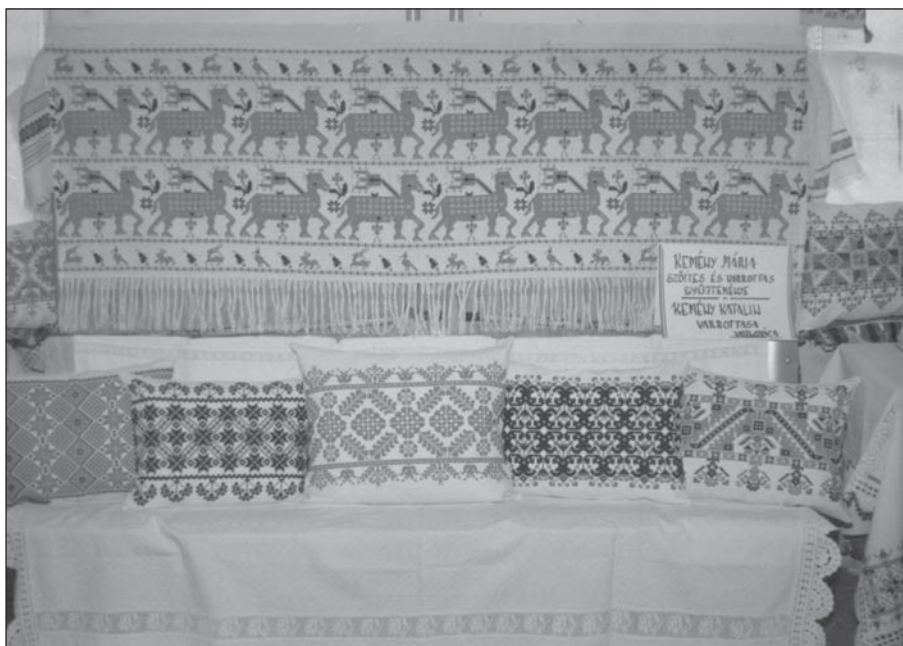
Ifj. Kemény Lajosné Német Katalin a kiállított munkákkal. Bácsföldvár, 1995.

merő szavakból is tükröződik. A több nyelven írt sok jókívánságot felemelő érzés újra és újra olvasni. A dicséret azonban nem csak engem illet, munkám érdeme mögött állt mindig a családom, az ő támogatásuk nélkülözhetetlen volt mindvégig, hiszen külső, anyagi támogatásban nem részesültem.

Munkásságom hosszú útját sokan kísérték gonddal és szeretettel, segítettek abban, hogy a

„székely örökséget” közkinccsé tegyük. Köszönet illessen ezért mindenkit! Hálás vagyok még mindazoknak a személyeknek és intézményeknek, akik, illetve amelyek hagyományaink ápolásában kitartóan, szeretettel segítettek.

Az utódoknak, az utókornak azt üzenem, hogy miközben az anyagon öltögetünk, keressük az egymás szívéhez vezető szálakat, alkossunk maradandót, értékeset, és ápoljuk hagyományainkat!

Id. Kemény Lajosné Varga Mária szőttes- és varrottasgyűjteménye. Szabadka, 1996.

Kispárnák és futó a nemzetközi kézimunka-kiállításon. Szabadka, 1996.

KIÁLLÍTÁSAINK, BEMUTATÓINK

1964 Hertelendyfalva. A helyi művelődési egyesület első kiállítása 1965 Torontálvásárhely 1969 Hertelendyfalva. A Tamási Áron Székely-Magyar Művelődési Egyesület keretében működő helyi népművészeti csoport kiállítása. A Dél-bánati Magyar Művelődési Egyesületek I. Szemléje 1970 Torontálvásárhely. A Dél-bánati Magyar Művelődési Egyesületek II. Szemléje Szabadka. A vajdasági nyelvművelők évi közgyűlése	1971 Székelykeve Kevevára 1974 Hertelendyfalva Szabadka. Kiállítás a Városi Múzeumban 1977 Pancsova. Kiállítás a múzeum épületében a Vajdasági Magyarok Népzenei és Néptáncfesztiválja, a Gyöngyösbokréta alkalmából Kula. Nemzetközi gyűjtemény- és kézimunka-kiállítás (MIRK) 1978 Újvidék. Nemzetközi gyűjtemény- és kézimunka-kiállítás (MIRK)

Hétvége

ADOLGOZÓK MELLÉKLETE • III. ÉVFOLYAM 58. SZÁM 1981. I. 22.

GUZSALYOS ESTEK

Volt egy nagyon megkapó részlete az őszi újvidéki kézimunka-kiállításnak: a vojlovicai Tamási Áron Művelődési Egyesület népművészeti csoportja bemutatott egy eredeti himzéssel díszített, párnákkal, dunyhákkal feltöltött hagyományos székely ágylátogatója, aki meg ne állt volna a pompás himzések, lepedők, párnavégek mellett. Olyan volt a kiállításnak ez a szeglete, mint egy néprajzi múzeumi részlet. S valószínűleg nem is járunk messze az igazságtól, mert a kiállított darabok egyike-másika valóban múzeális értékű darab.

— A vojlovicai Tamási Áron székelymagyar művelődési egyesület a népművészeti hagyományokat őrzi — mondotta Kemény Mária, a kézimunkacsoport vezetője. Az egész falu andrásfalvi település, az ill. kiállított kézimunkák némelyike még Andrásfalváról való. Gyűjtjük, őrizzük az ilyen régi darabokat, mint például ez a himzett, régi lepedő. Kézimunkáklubbunknak negyvenöt tagja van. Régebben házaknál gyűltünk össze kézimunkázni, guzsalyos esteket rendeztünk. Most az egyesületben guzsalyozunk, minden héten egyszer összejövünk, persze, csak a téli időszakban, amikor mindenki ráér: október 15-étől március 15-éig.

Kemény Mária húsz éve vezeli a kézimunkacsoportot.

Elmondja, hogy régebben kézimunka-felolvasókat szervezett az iskolában a kislányok számára.

— Negyvenöt kislány kézimunkázott egy-egy csoportban, nemcsak a magyarok, hanem ott voltak a falubéli szerb meg a szlovák kislányok is. Ők is megtanulták az eredeti népi himzés-mintákat. Most már jól ismerik az egész falu kézimunkáit, mindenki ismeri és ápolja ezt a népművészeti hagyományt. Az a célunk, hogy sem színben, sem formában, sem motívumokban ne térjünk el az eredeti népi himzéstől, hogy megőrizzük ezt az értékes örökséget.

A művelődési egyesületnek van tánccsoportja, irodalmi, zenei szakosztálya, messzi földön ismerlek a vojlovicai citerások.

— Most azt forgatjuk a fejünkben — mondja Kemény Mária —, hogy egy fájházra lenne szükségünk, hogy ne menjen veszendőbe az a sok, gonddal, szeretettel összegyűjtött népművészeti érték, a bútorok, a kézimunkák, a sok régi holmi...

KIS ERZSÉBET
LAZUKICS ANNA felv.

Kis Erzsébet: Guzsalyos estek. *Hétvége*, III. évf. (1981) 58. sz. 1. p.

- 1980 Újvidék. Nemzetközi gyűjtemény- és kézimunka-kiállítás (MIRK)
- 1987 Hertelendyfalva
- 1989 Torontálvásárhely. Nemzetközi gyűjtemény- és kézimunka-kiállítás (MIRK)
- 1992 Szabadka. A Népkör 120 éves jubileuma Újvidék. Az Újvidéki Televízió *Halló TV!* című műsorában

- Zenta. Előadás tartása a Nyári Néprajzi Szabadegyetemen *Az al-dunai székelők díszítőművészete* címmel, majd novemberben a *Vajdasági magyar népviseletek* című kiállítás egyik résztvevője a Városi Múzeumban.
- 1993 Temerin. Nemzetközi gyűjtemény- és kézimunka-kiállítás (MIRK)

Terítők, párnák, lepedő, tüppárnák, dísztrölköző és népviselet a kiállításon. Szabadka, 1996.

Pest Megyei Hírlap 1994. szept. 21.

Vajdaságiak Budán

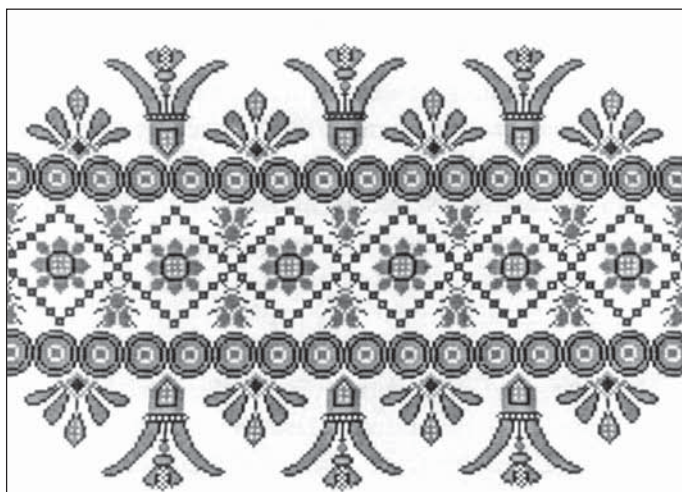
Péntektől vasárnapig a vajdasági napok 1994 színhe-lye volt a Magyar Kultúra Alapítvány budavári székháza. A háromnapos rendezvénysorozatot vajdasági részről a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség szervezte. A gazdag porogramban sajtóbemutató, könyv- és hímezéskiállítás, irodalmi és folklórest, népviseletek és dokumentumfilmek bemutatója, mézeskalács-, kés- és bőrdísz-

művásár szerepelt. Két kiállítás még ezen a héten is várja azokat, akik nem tudtak ott lenni a megnyitón: *Homonai Pál* naiv festő tárlata vasárnapig, *Léphafi Pál* hazai és külföldi politikusokat ábrázoló karikatúráinak kiállítása pedig péntekig látható az alapítvány épületének folyosóján, illetve előcsarnokában.

Kép és szöveg:
Tóth Szilárd

Szeményné Varga Mária-nak tisztelettel:
Tóth Szilárd

Tóth Szilárd: Vajdaságiak Budán. *Pest Megyei Hírlap*, (1994. szeptember 21.)

VENDÉGSÉGBEN BUDAPESTEN
VAJDASÁGI MAGYAR KULTURÁLIS NAPOK

ÖRÖKSÉGÜNK

KEMÉNY MÁRIA
ÉS KEMÉNY KATALIN
NÉPMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSA

THÁLIA SZÍNHÁZ, BUDAPEST
2001. MÁRCIUS 6.

A budapesti Thália Színház előcsarnokában rendezett kiállítás
katalógusának fedőlapja

1994 Pancsova. Petőfi Sándor Művelődési Egye-
sület
Magyarkanizsa. Nemzetközi gyűjtemény-
és kézimunka-kiállítás (MIRK)
Budapest. Néprajzi kiállítás a Vajdasági
Napok elnevezésű rendezvénysorozat kere-
tében a Magyar Kultúra Alapítvány szék-
házában
Torontálvásárhely

1995 Zaanstad (Hollandia)
Bácsföldvár. Nemzetközi gyűjtemény- és
kézimunka-kiállítás (MIRK)
1996 Szabadka. Nemzetközi gyűjtemény- és ké-
zimunka-kiállítás (MIRK)
Szabadka. A VMF hímzőtanfolyama¹
Szeged. III. Nemzetközi Népművészeti
Fesztivál
Bácskossuthfalva. A Magyar Reformátusok
III. Világtalálkozója

Látogatók könyvéből...

Keményi, Varga Mária valóságos
csoda, a magyar népművészet
kimerítő értéke. Öröme az, hogy
a magyar népművészeti kormány-
zat méltó módon üdvözli

1994. szept. 17. *Henri V.
Gál, Péter
György
Béla*

Henri Zsolt
nagy örömmel volt itt!

Szabó Mária (Oxford)
megismerkedtem a magyar
életművészetével.

1994. IX. 17.
Szerbül gratulál Szinyei Mária V.
Eve Rampman New York USA
Shabille Hirst Denver, Colorado USA

Insaune v. Roume HAMBURG DEUTSCHLAND

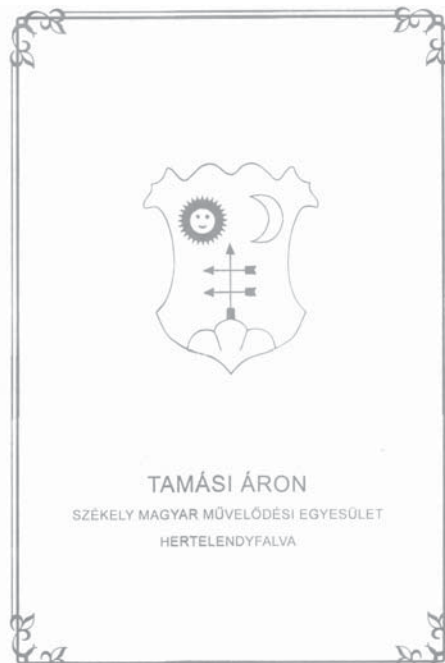
Hál' istennek, megismertem a "miskolci"
képzőművészt és a "miskolci"

Részlet a látogatók könyvéből. 1994 szeptembere

¹ A Vajdasági Magyar Folklor-központ hímzőtanfolyamain Mária gyűjteményének eredeti darabjaival szemléltette a székely varrottásokat bemutató előadásait. Ezek nem kiállítások, csak bemutatók.

- Pancsova. A Petőfi Sándor Művelődési Egyesület 50 éves jubileuma
- 1997 Nagybecskerek. A VMF hímfőtanfolyama Torontálvásárhely. „Vitkay” Nagy Találkozó Belgrád. Hungarológiai Tanszék
- 1998 Újvidék. A VMF hímfőtanfolyama
- 1999 Torontálvásárhely. A református egyház jubileumi rendezvényeinek keretében
- 2000 Pancsova. A Duna Televízió és a Pancsovai Televízió *Magyar percek* című műsorának keretében
- Pancsova. A Dél-bánati Magyar Művelődési Egyesületek XI. Szemléje
- 2001 Budapest. A Vendégségben Budapesten – Vajdasági Magyar Kulturális Napok elnevezésű rendezvénysorozat keretében a Thalia Színház előcsarnokában

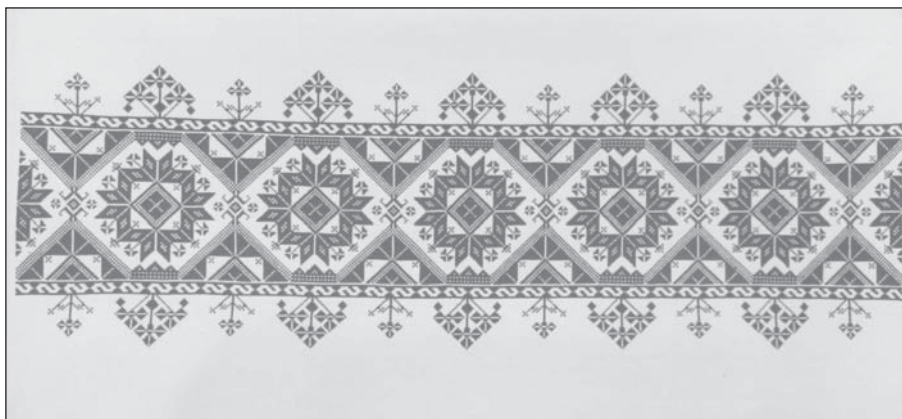
Elismerő oklevél a Tamási Áron Székely-Magyar Művelődési Egyesülettől

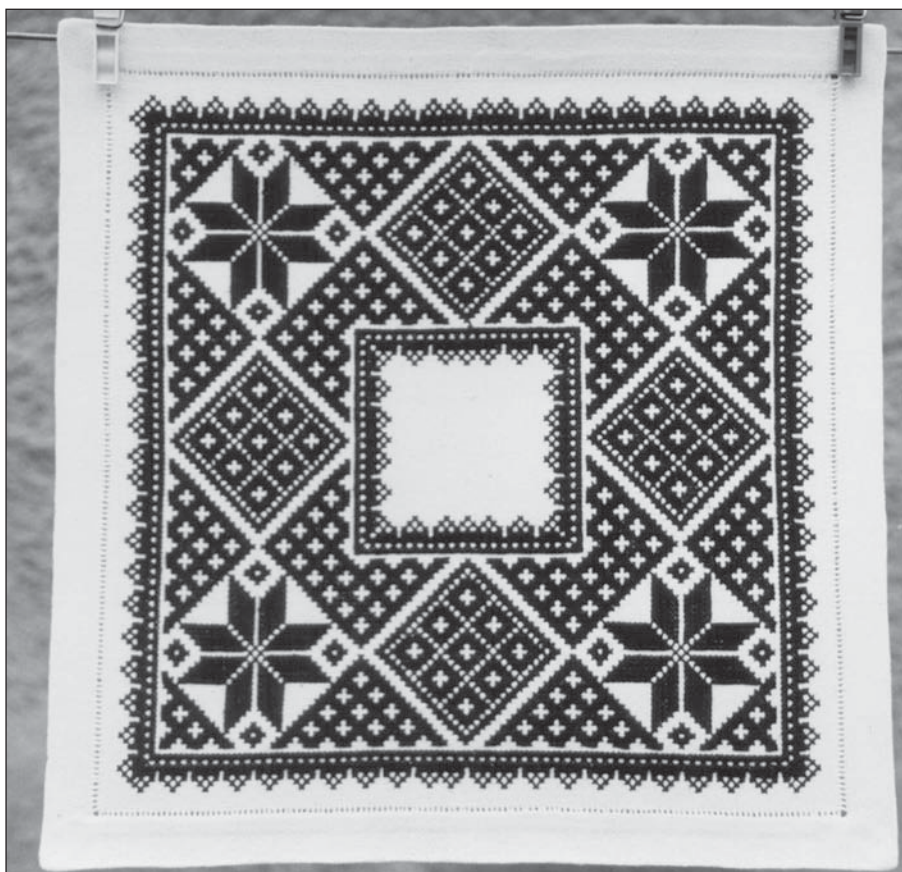
Id. Kemény Lajosné Varga Mária, Nagy Abonyi Ágnes, ifj. Kemény Lajosné Német Katalin és ifj. Kemény Lajos a Thália Színház előcsarnokában a kiállítás összeállítását követően. Budapest, 2001.

Péterréve. A VMF hímzőtanfolyama
Kolozsvár. A III. Szent István-napi Né-
p-
tánc-
találkozó
Pancsova. A Frigo-Elektro vállalatban
Sándoregyháza. A Dél-bánati Magyar Mű-
velődési Egyesületek XII. Szemléje

2002 Budapest. A Vendégségben Budapesten –
Határon Túli Magyar Fiatalok Találkozója-
nak keretében a Kós Károly Kollégiumban
Zenta. A Lőrinc-napi Sokadalom keretében
a Városi Múzeumban

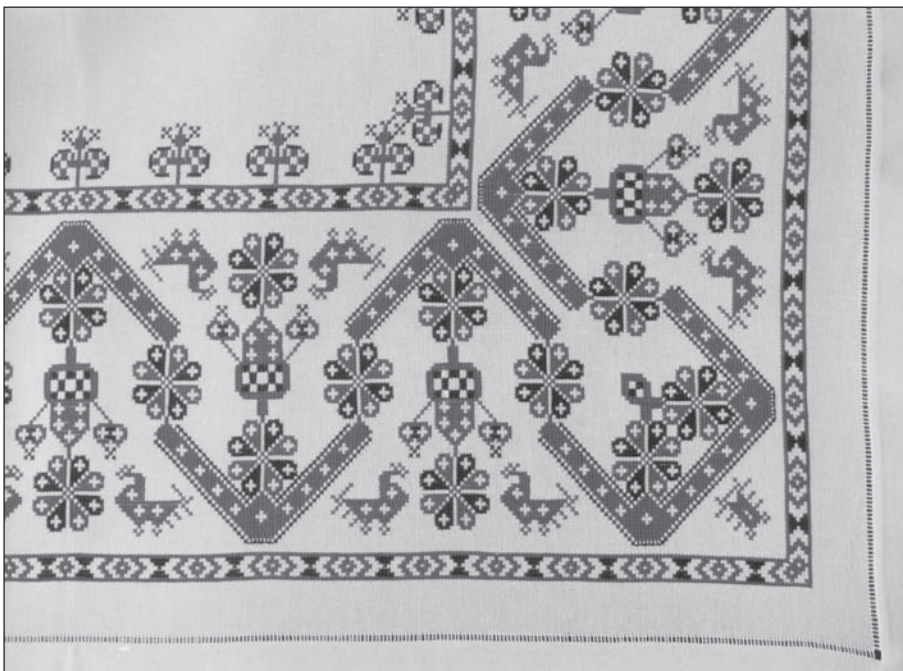

Futó tányéros mintával. Piros hímzőfonállal készült, aszúrral szegélyezett.
Fotó: Totka Zoltán

Likatos-tótos kis terítő, illetve alátét. Főmotívumát mesterin szegélyezi.
Az egész terítő fekete hímzőfonállal varrott, aszúrral szegélyezett.
Fotó: Totka Zoltán

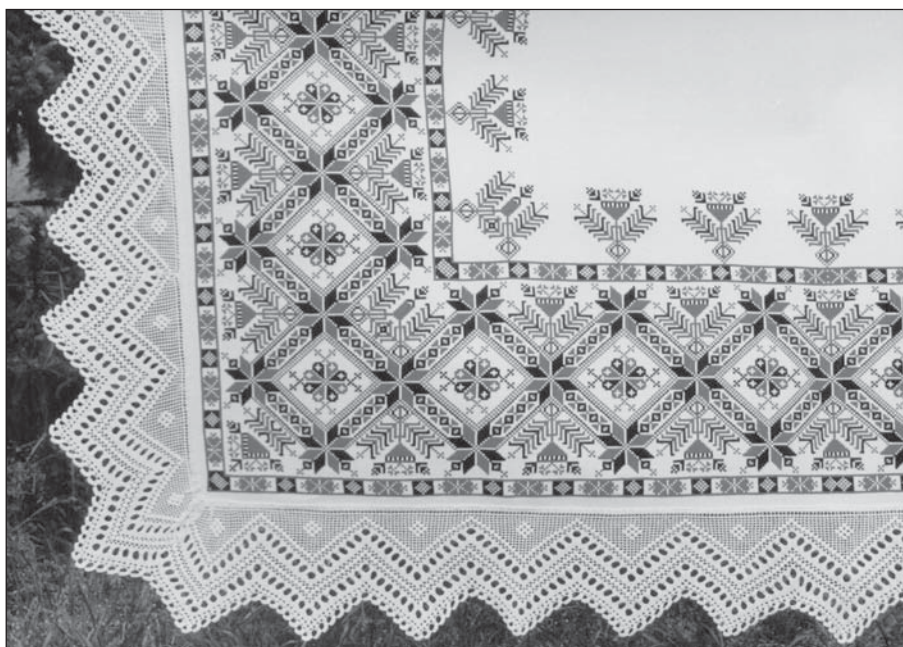

Galambdúcos asztalterítő. Főmotívuma a sarokmotívumok között hosszanti irányban helyezkedik el, melyet alul-felül mesterin szegélyez.

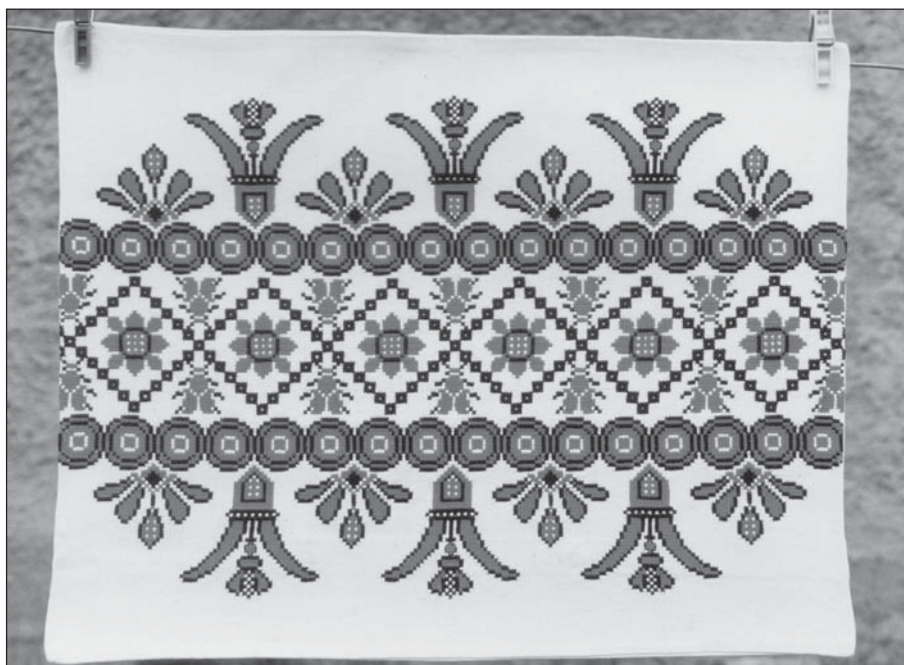
A mesterke a terítő közepe felé irányul. Azsúrral szegélyezett. Piros-kék hímzőfonállal készült andrásfalvi párnavégmotívum.

Fotó: Totka Zoltán

Fenyőgallyas asztalterítő. Az anyag hosszanti irányában helyezkedik el a főmotívum, melyet alul-felül mesterin zár. A mesterkét a belső mesterinre varrjuk. (A motívum hármas tagozódású.) Piros-fekete hímzőfonállal készült. Horgolt szélcsipke díszíti.

Fotó: Totka Zoltán

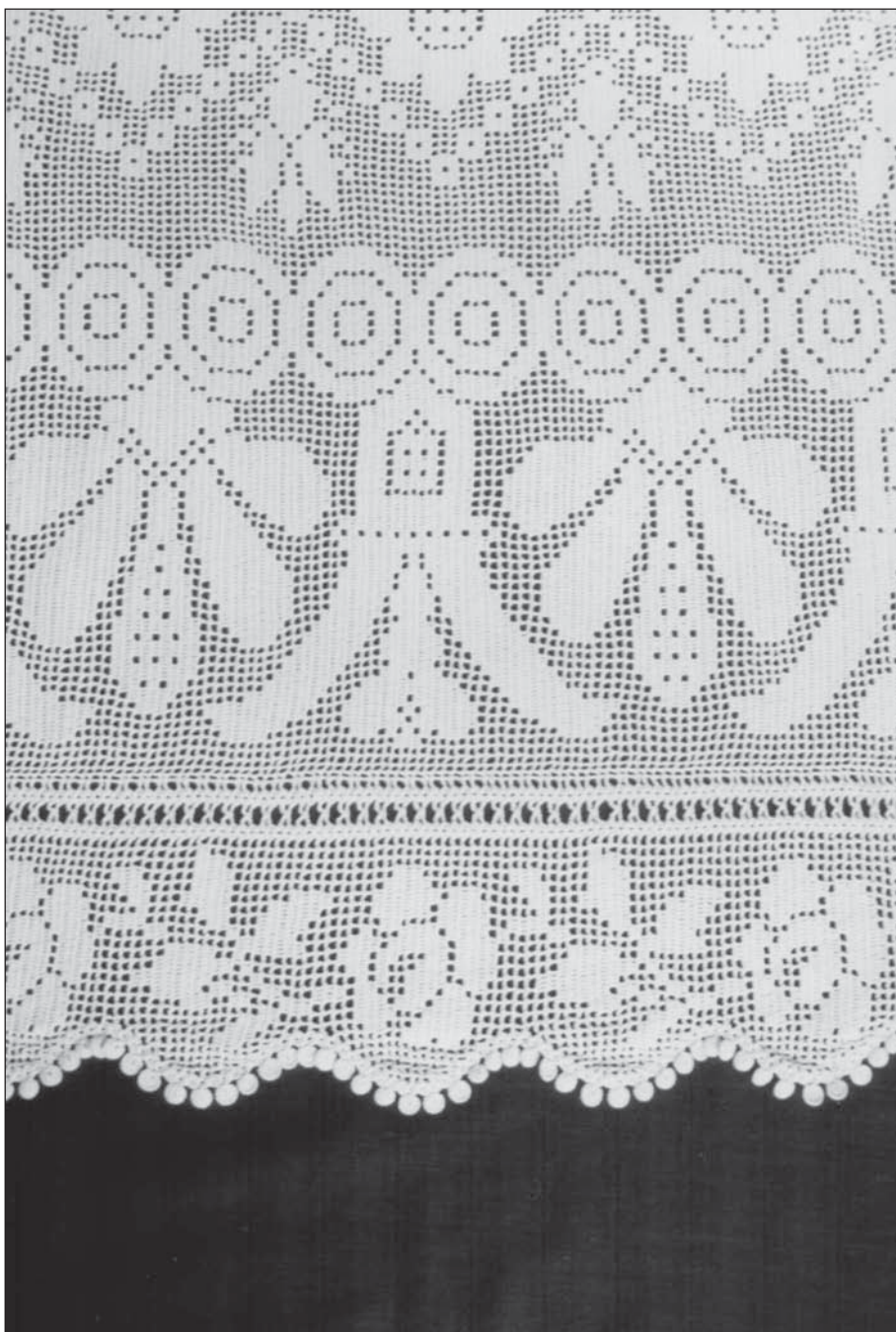

Subadíszes díszpárna. A főmotívumot az anyag közepén hosszanti irányban alul-felül mesterín szegélyezi. A mesterkéek mindkét oldalon az anyag széle felé irányulnak. Fotó: Totka Zoltán

**Virágos, báránycs közbevaló csipke és báránycs szélcsipke.
Fotó: Gergely József**

Csipke subadíszes mintával. Fotó: Gergely József

Tarisznya kockás mintával. Fotó: Gergely József

ÚTMUTATÁS A SZÉKELY VARROTTAS KÉSZÍTÉSÉHEZ

A Hertelendyfalván összegyűjtött varrottasok eredetük szerint tulajdonképpen *andrásfalvi varrottas minták*. A régi vászon szövéséhez lent, kender és gyapotot használtak. Lepedőt, párnaveget, takargatót, pendelyt, szedett inget készítettek. A fehér szőttesek ablakos és borshímes mintájúak voltak, ezeket *közbevaló csipkével* egészítették ki, ami összefogta a két szöttes darabot, ugyanis a vászon szélessége nem felelt meg sem abrosznak, sem lepedőnek. Az abroszt horgolt csipke szegélyezte, vagy rojtokkal díszítették.

A varrottasok alapanyaga jó minőségű, erős vászon, amelynek szálai jól számolhatók.

Aki ma kedvet kap összegyűjtött mintáink kivarrására, ha már házi készítésű szép vásznat nem tud beszerezni, gyári vásznat használjon! Fontos, hogy az a vászon, amire dolgozunk, egyenletes szövésű, jól számolható anyag legyen.

A székely hímzést technikai megoldása alapján nevezik „szálán varrott” vagy „*zsinórhímzésnek*”. Tehát a székely varrottast ún. szálán varrott, varrottas vagy fonottas öltéssel varrjuk. A székely varrottasok mintáinál nem ismerünk olyan szabályt, hogy a használati darabok típusa szerint hogyan alkalmazzuk, viszont szigorú szabály az, hogy a régi minta szerint és eredeti színnel varrjuk.

A színhasználat szabálya szerint a munkadarabra egy, illetve két szín alkalmazásával varrjuk a mintákat a mintalap szerint piros, fekete, kék vagy piros-fekete, piros-kék kombináció alkalmazásával. Másféle színt tilos használni!

A varrásnál ügyeljünk, hogy a hímzőfonalat elvarrjuk, és ne tegyünk csomót!

Az anyag méretéhez és a textília használatának megfelelően kiválasztott minta a terítőknél, abroszoknál *főmotívumból* és *mesterkéből* áll. A főmotívumot – magát a mintát – az anyag hosszanti irányába helyezzük el, melyet általában alul-felül az úgynevezett „mesterín” szegélyez, erre helyezzük egyforma távolságra a „mesterkét”.

Kisebb munkán, alátéten, tarisznyán ki lehet hagyni a mesterke motívumát. A terítőn a *mesterínre* megfelelő távolságban arányosan kell elhelyezni a mesterke mintát. Mielőtt varrásba kezdenénk, meghatározzuk a mesterín helyét, és szálszámolással arányosan elhelyezzük a minta-elemeket.

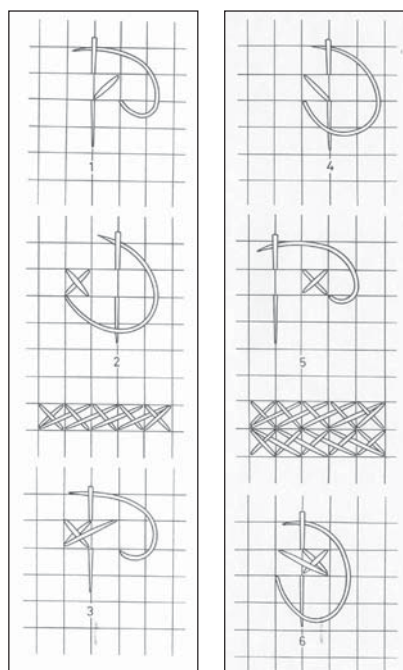
Amikor terítőn alkalmazzuk a mintát, a vászon szélét szegélyezhetjük aszúrral vagy horgolt csipkével. Asztalterítő készítésénél nagyon kell ügyelni a sarokminta elhelyezésére! Mielőtt munkába kezdenénk, pontosan ki kell számolni a szálakat, így egybe fog olvadni a két irányból jövő motí-

vum. A figyelmes és türelmes munka megmutatkozik a végeredményen.

Az alapanyag szálainak vastagsága szerint két vagy három szálát számolunk egy négyzetbe. Az első négyzetben egyszerű keresztszeggel indulunk, átlószerűen átváltunk a másik négyzetbe, majd visszaöltünk és egy rövid öltéssel lefogjuk a hosszú öltést.

A minták elkészíthetők közönséges keresztszemes öltéssel is, de szépségük sokkal jobban érvényesül az eredeti fonottas öltéssel, azaz *zsinórhímzéssel* kivarrva.

Öltésrajzok. Útmutatás a varráshoz

A varrottas vagy fonottas öltés menete:

- ✚ Az első négyzetben egy közönséges kereszttel indulunk (1. és 2. ábra).
- ✚ Ezután egy hosszú ferde öltéssel átváltunk a második négyzetbe (3. ábra).
- ✚ Majd visszaöltünk ugyanitt, és egy rövid ferde öltéssel lefogjuk az előbbi hosszú ferde öltést (3. ábra).
- ✚ A sor végére érve a munkát nem fordítjuk meg, hanem átszúrunk a következő sor végébe és az előbbiekhöz hasonlóan visszafelé haladunk az öltéssorral (4., 5. és 6. ábra).

A fonottas öltéssel készített sorok mindig a minta szerinti irányban haladnak.

A mintagyűjtemény felső és alsó mesterkéssel ellátott mintarajzai (pl.: 1. almás, 23. galambdúc, 36. kockás...) ilyen formában alkalmazhatók faliszőnyegre, párnára, futóra. Kisebb munkadarabra, pl. tarisznyára azonban mesterke nélkül rakjuk a főmintát. Terítőnél a mesterínre ilyenkor csak belülrre kerül a mesterke minta.

A másik mintatípust (pl.: 2. besztercsés, 6. cserleveles, 17. féltányéros, 30. keresztes...) terítőre úgy alkalmazzuk, hogy szálszámolás után először a sarkokat határozzuk meg! Ha a terítő mérete úgy kívánja, akkor csak mesterínnel szegélyezzük a főmotívumot, de ha az anyagon elég hely marad, a mesterke motívumát a terítő belső szélére arányosan szétszétva helyezzük el!

MINTARAJZOK

1. Almás

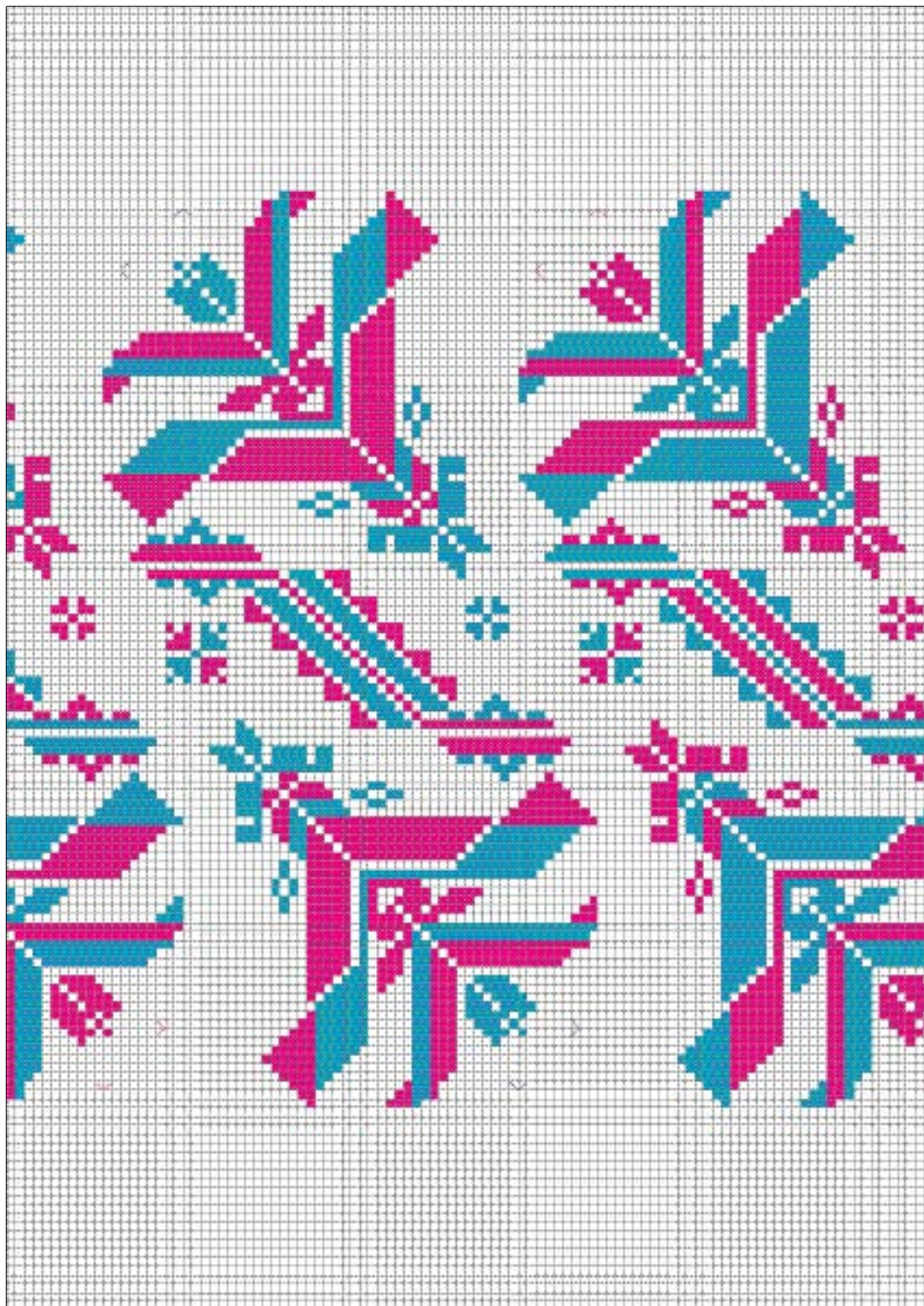
2. Besztercés

3. Békás

4. Bokrétás

5. Bundavirágos

6. Cserleveles (cserelapis). Sarokminta

7. Cserleveles (cserelapis)

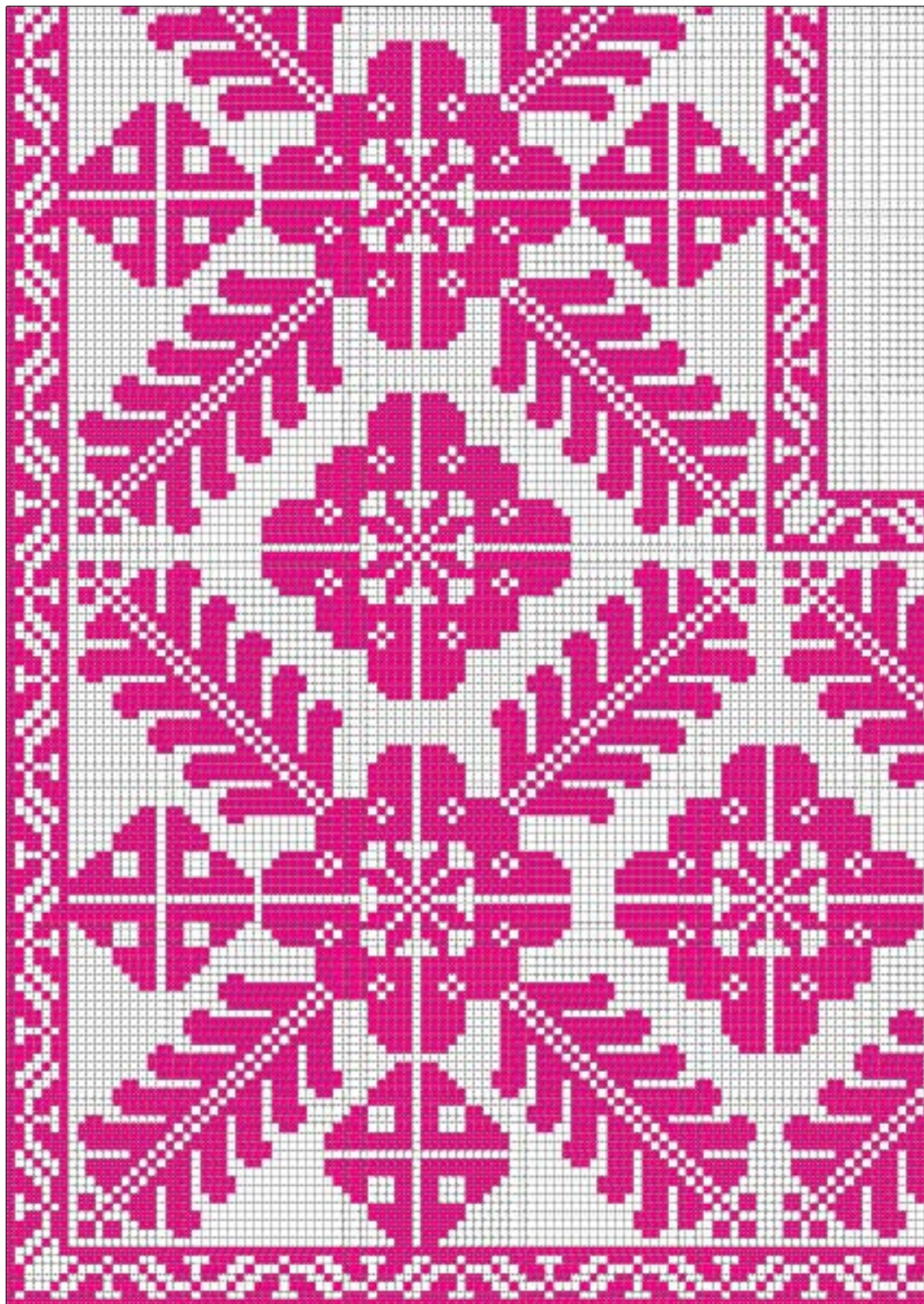
8. Cserleves (cserelapis). Sarokminta

9. Cserleveles (cserelapis)

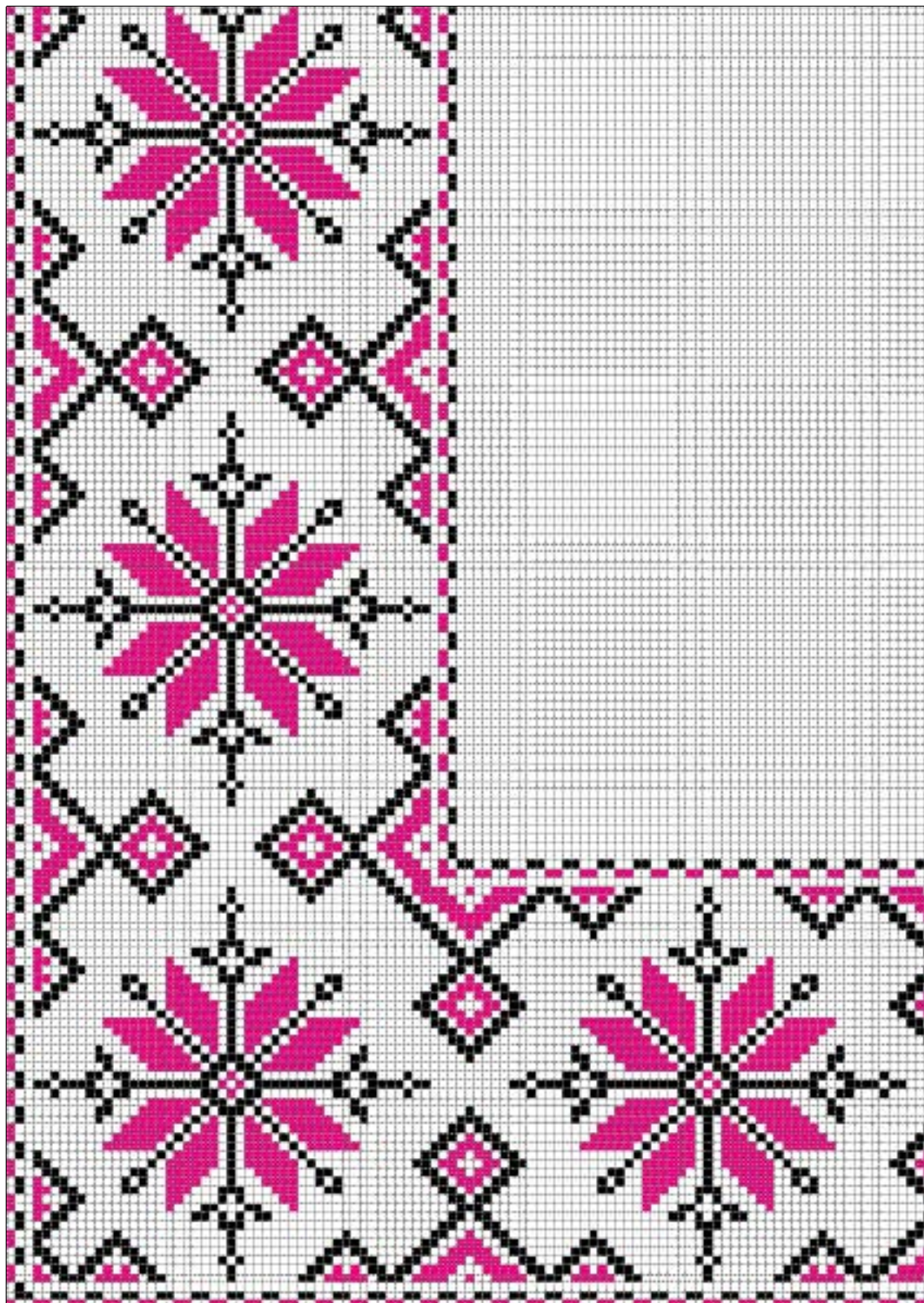
10. Cserleveles (cserelapis). Sarokminta

11. Cserleveles (cserelapis)

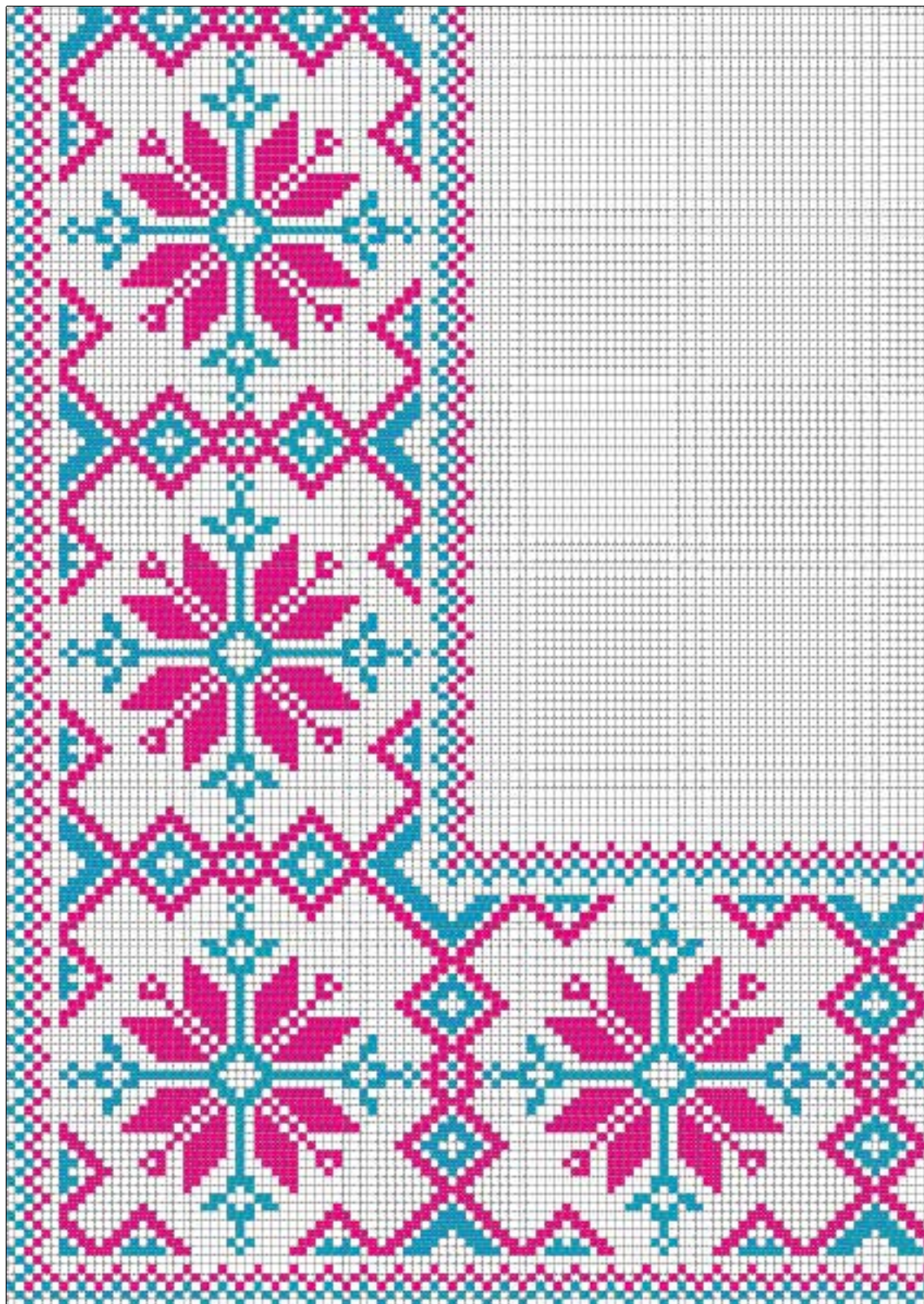
12. Csillagos (piros-fekete). Sarokminta

13. Csillagos (fekete-piros)

14. Csillagos (piros-kék). Sarokminta

15. Csipkerózsás

16. Félkígyós (félkégyós)

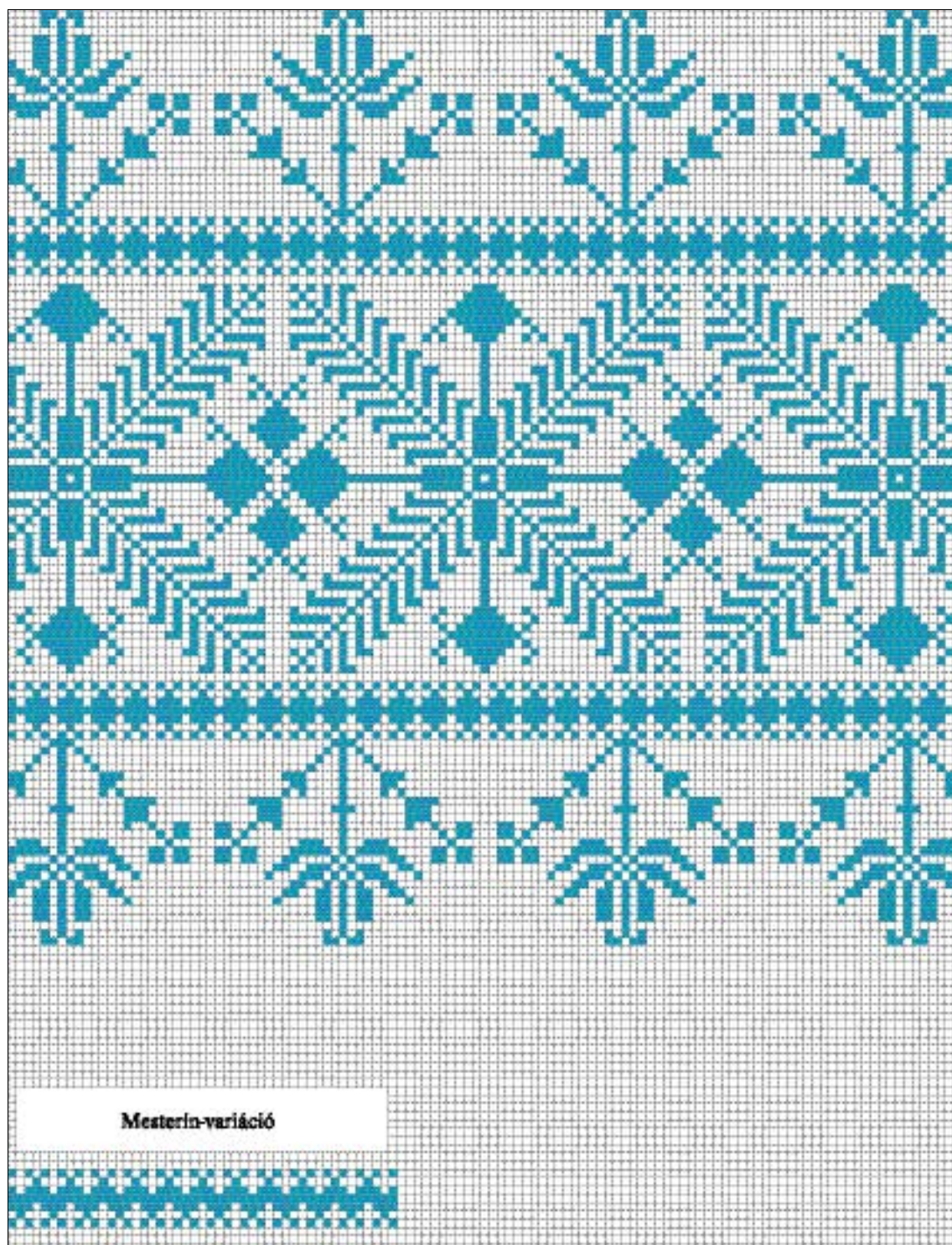
17. Féltányéros (féltángyéros)

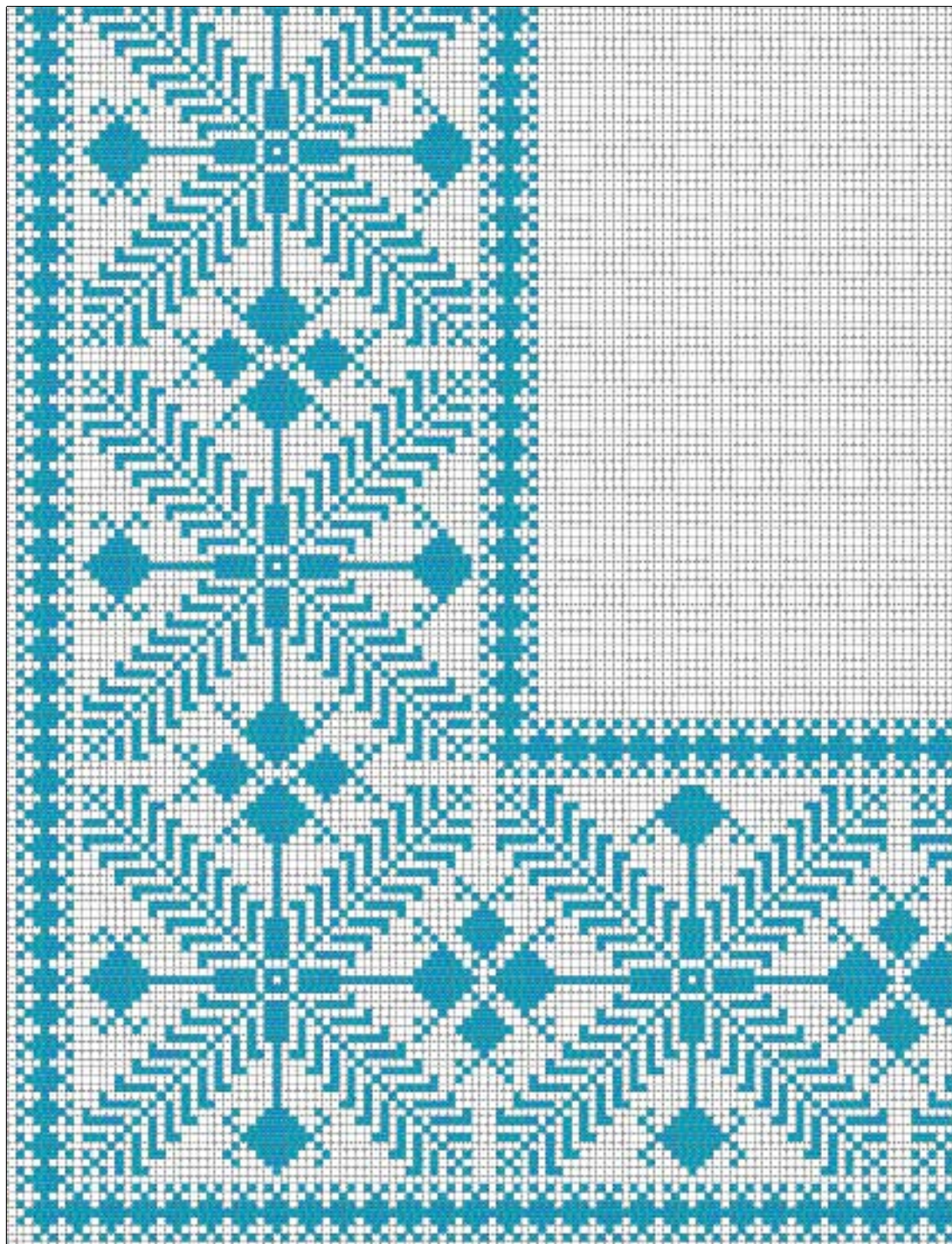
18. Félhányéros (félhányéros). Sarokminta

19. Fenyőágas

20. Fenyőágas. Sarokminta

21. Fenyőgallyas

22. Fenyőgallyas. Sarokminta

23. Galambdúcos

24. Galambdúcos. Sarokminta

25. Galambdúcos

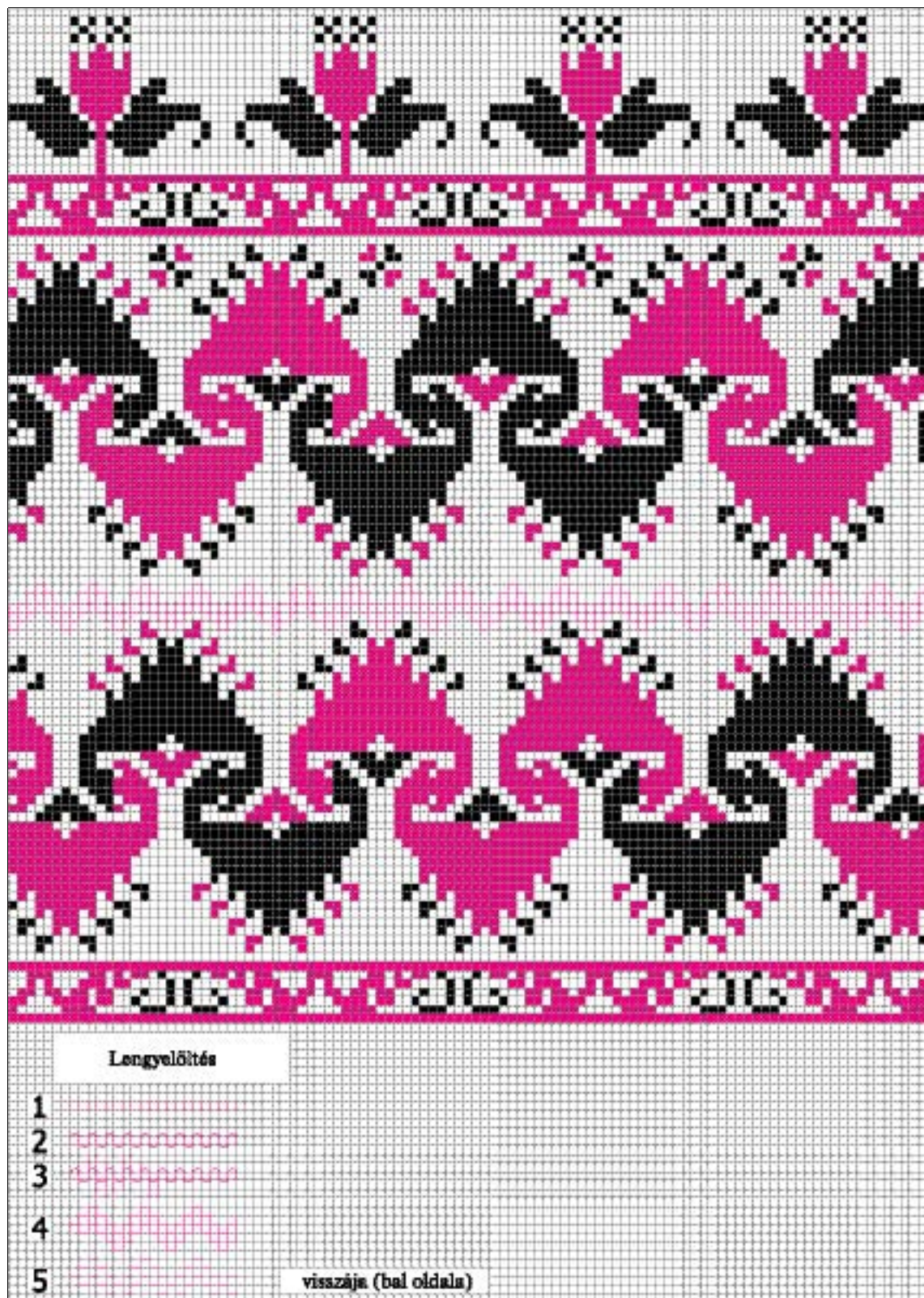
26. Kakasos

27. Kakastos. Sarokminta

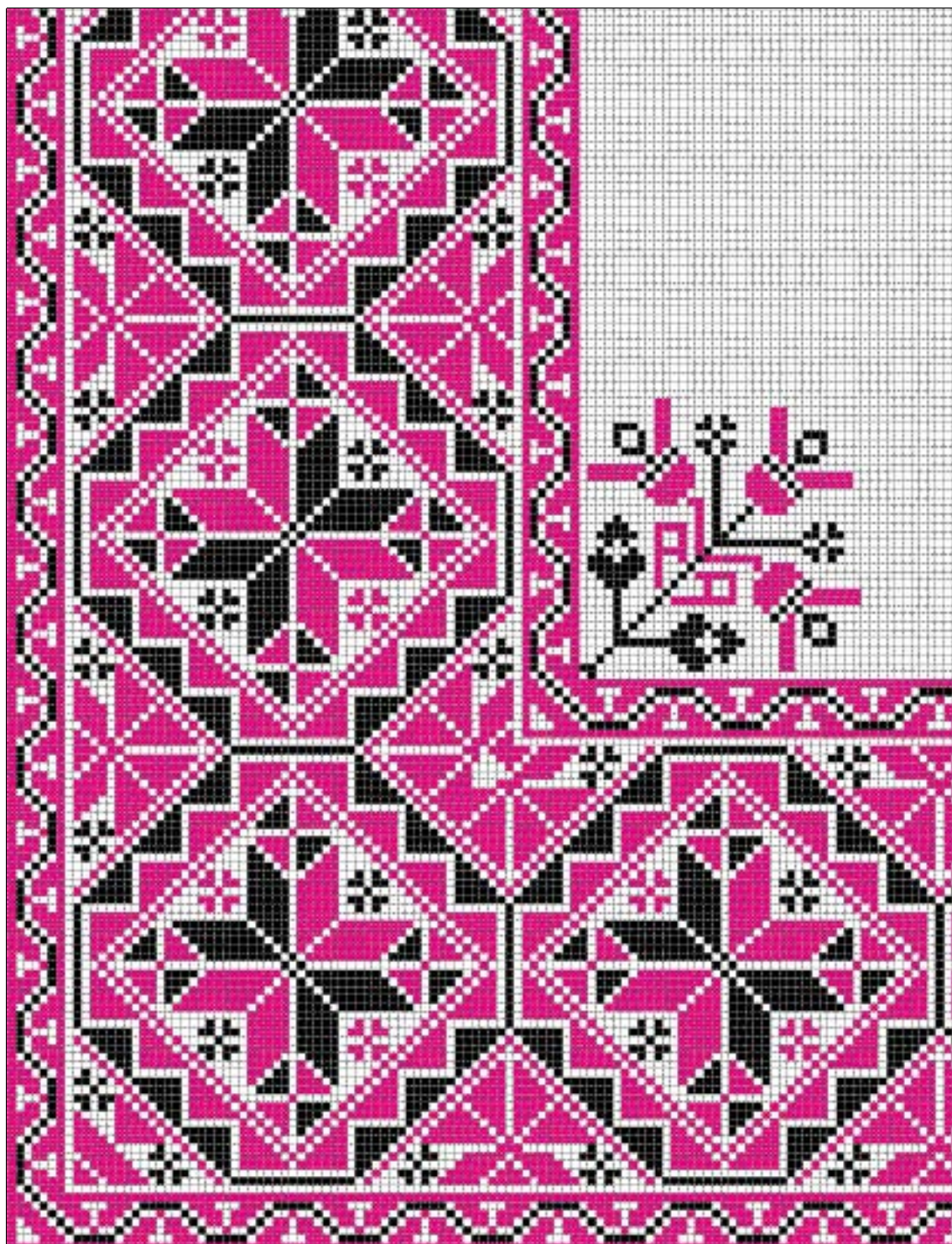
28. Kakastaréjos

29. Kakastaréjos. Sarokminta

30. Keresztes. Sarokminta

31. Keresztes

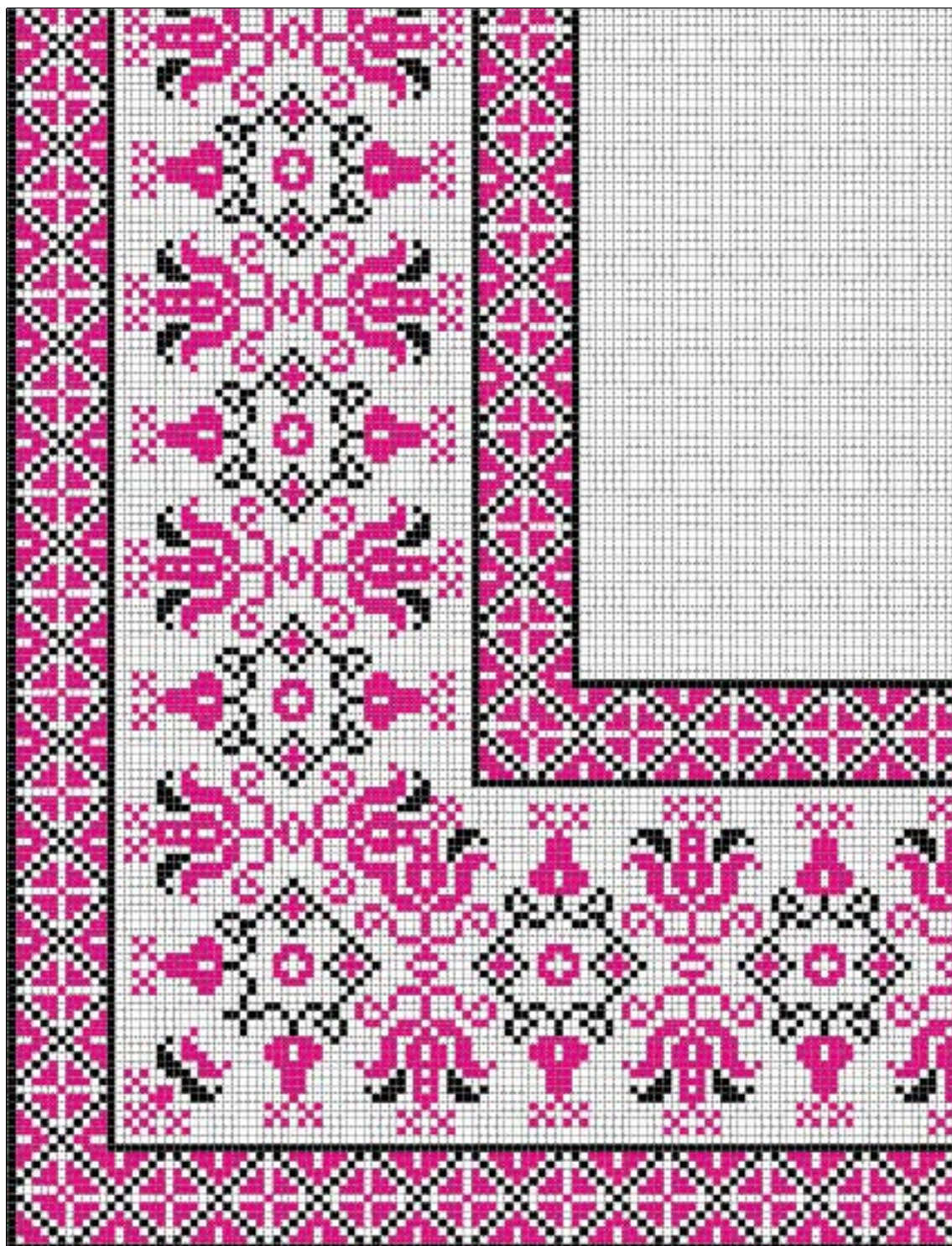
32. Kígyós (kégyós). Sarokminta

33. Kígyós (kégyós)

34. Kistulipános. Sarokminta

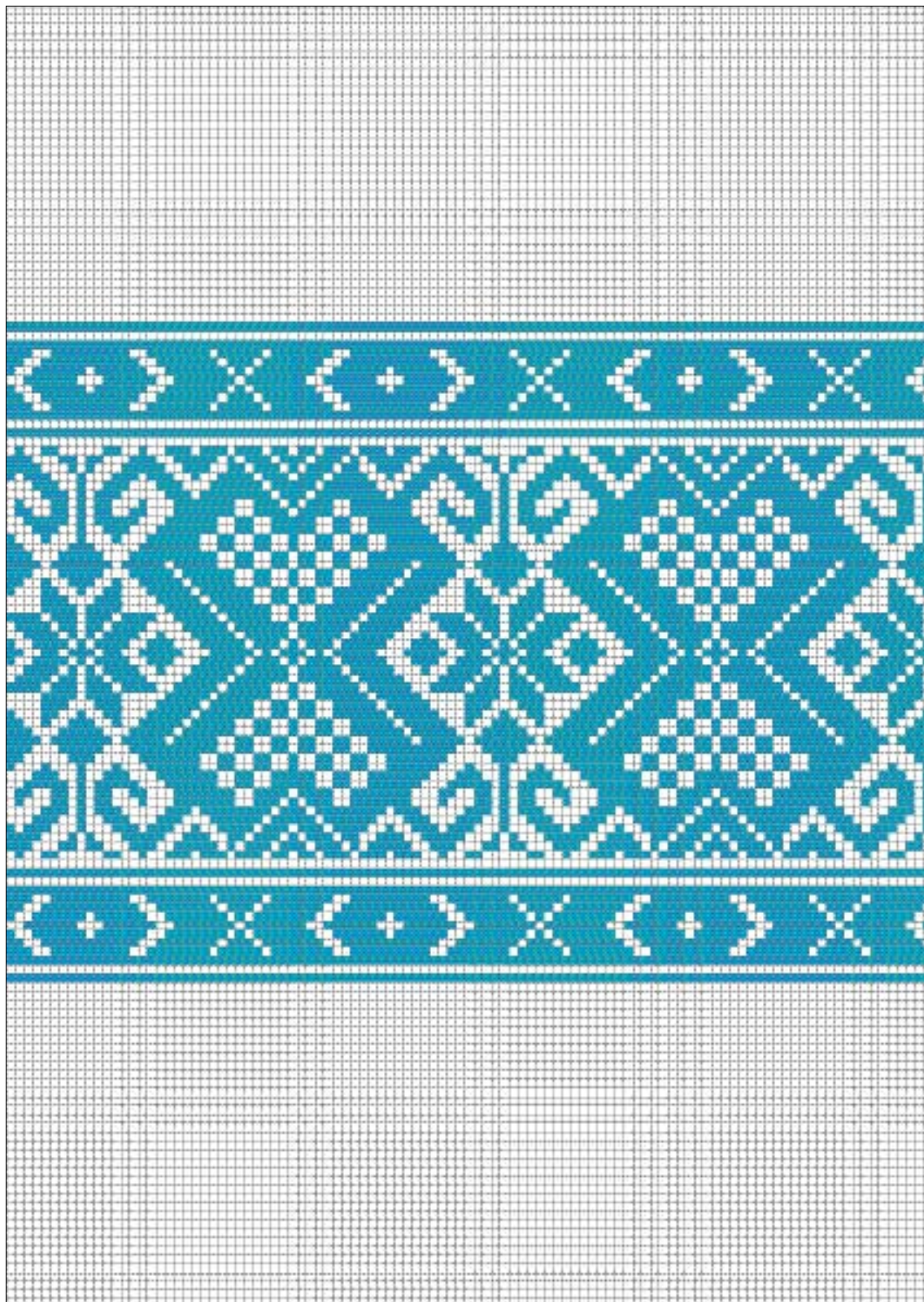
35. Kistulipános

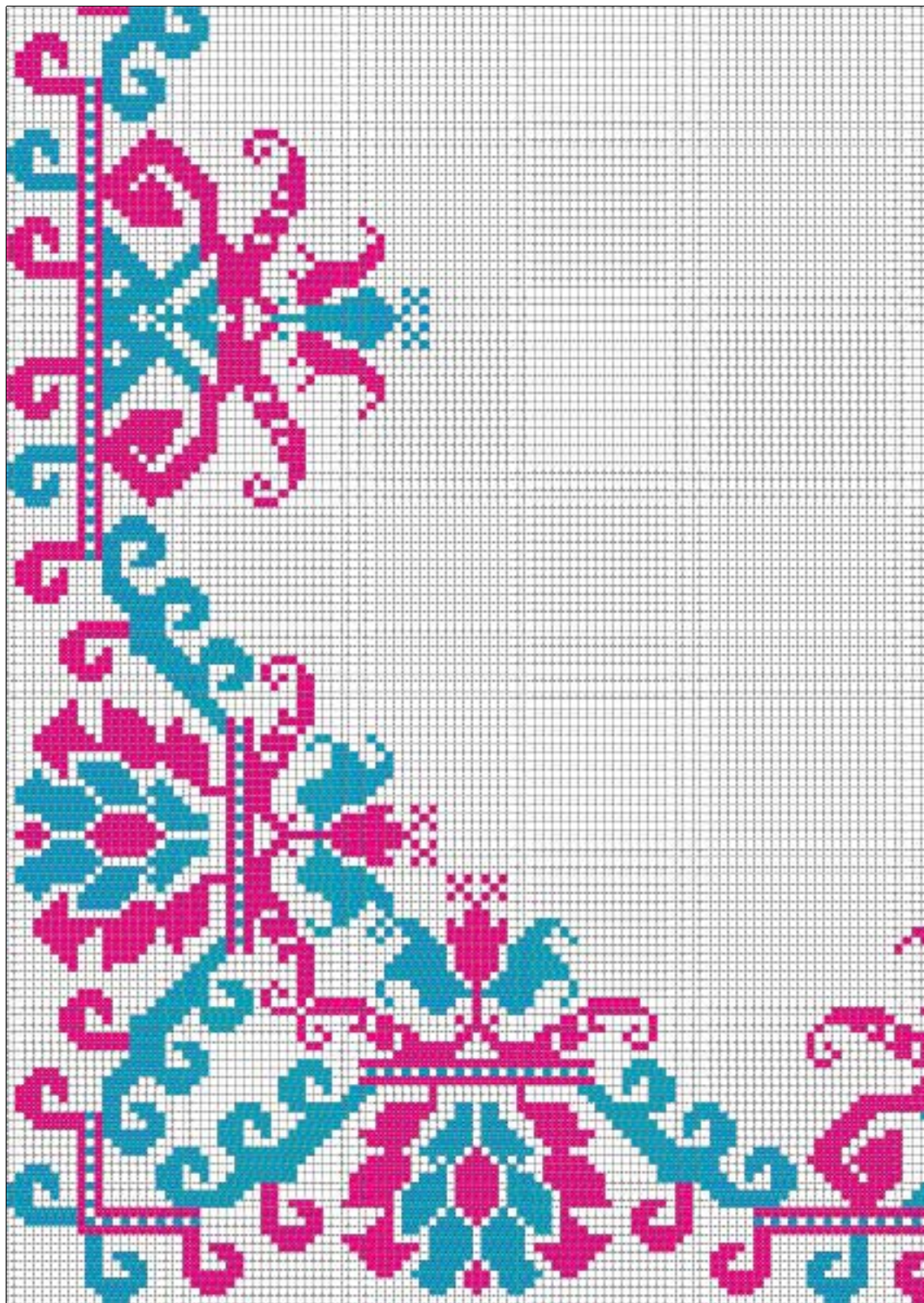
36. Kockás (mesterkés)

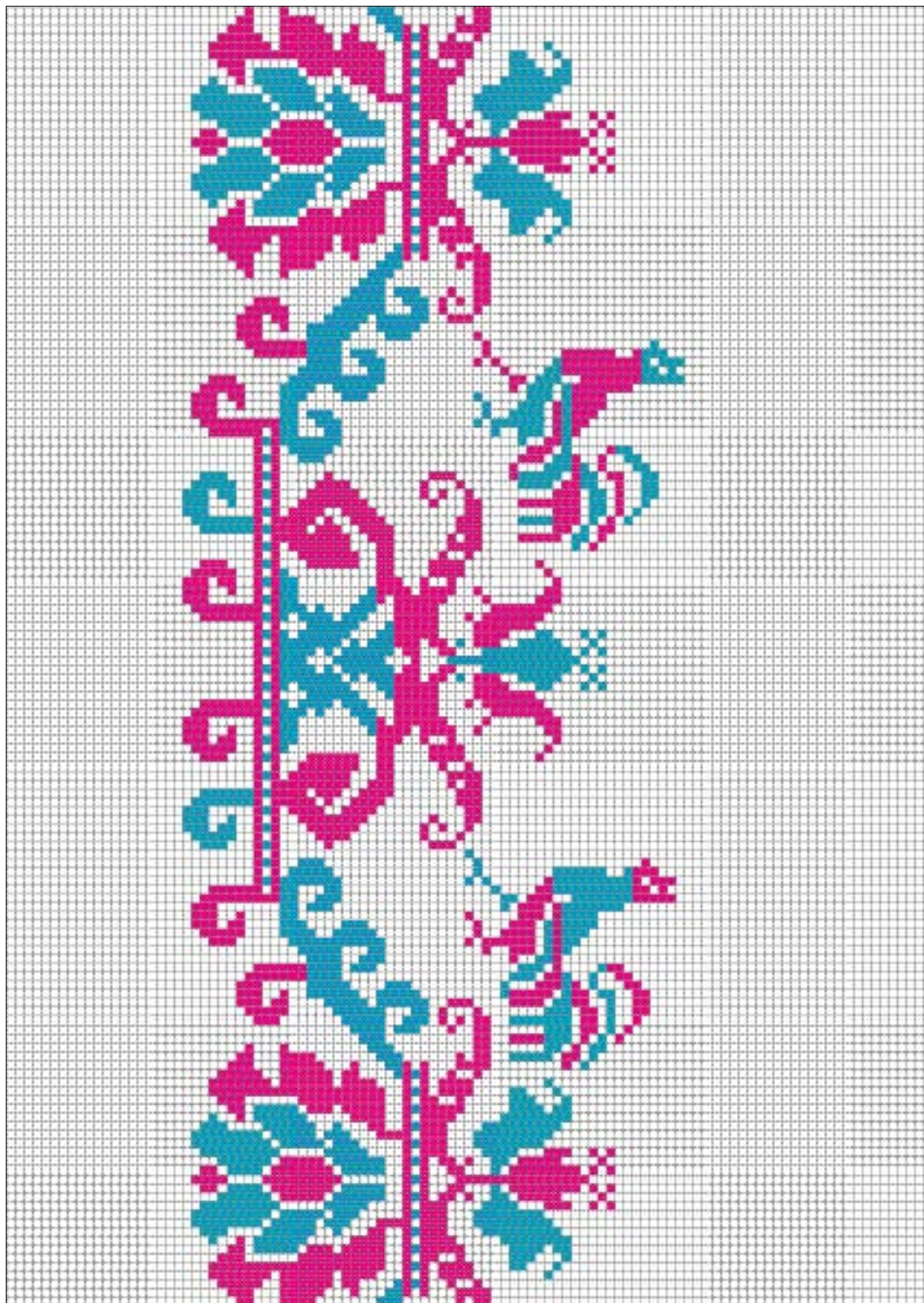
37. Kockás

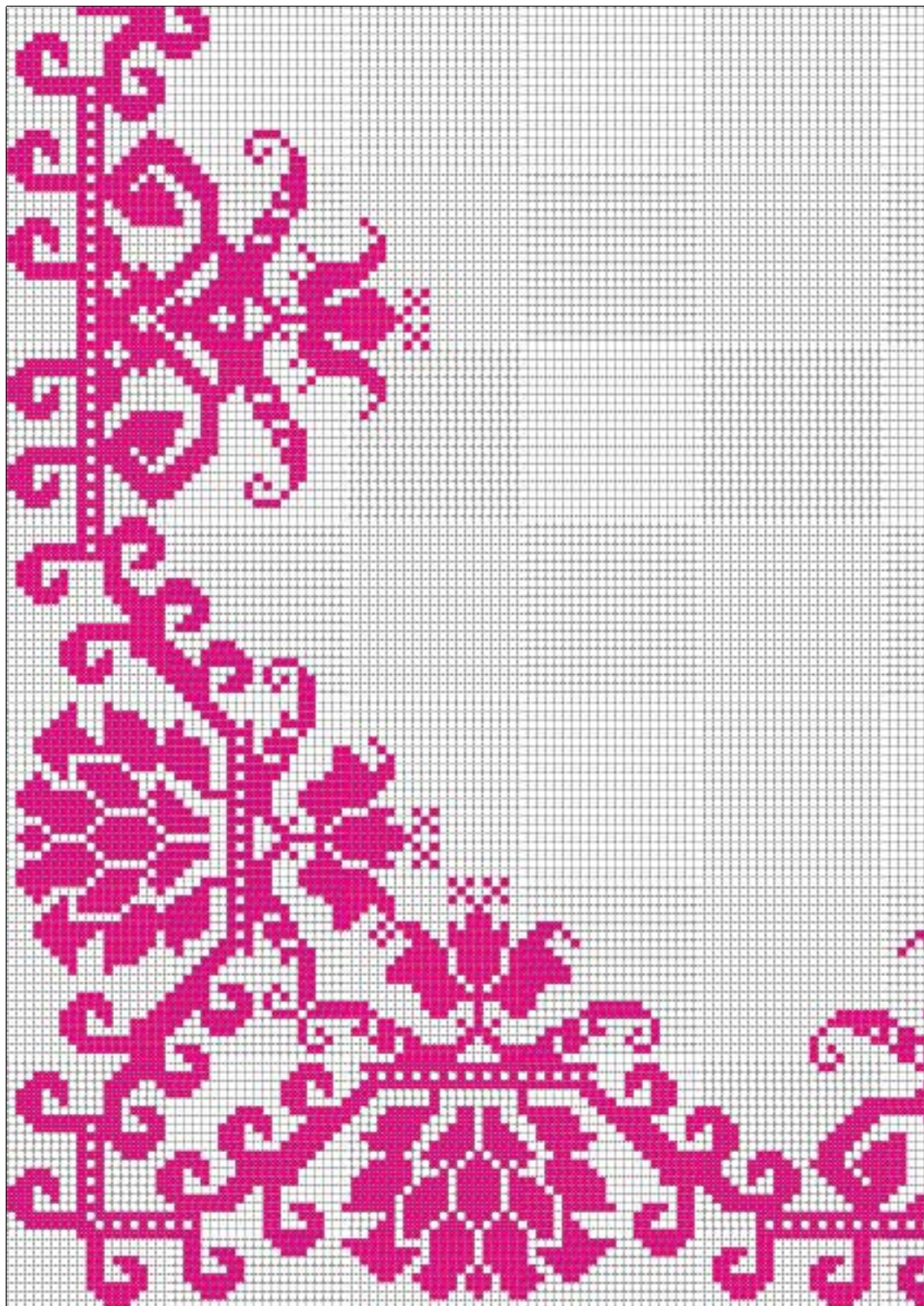
38. Kőrózsás. Sarokminta

39. Kőrózsás – kakasokkal

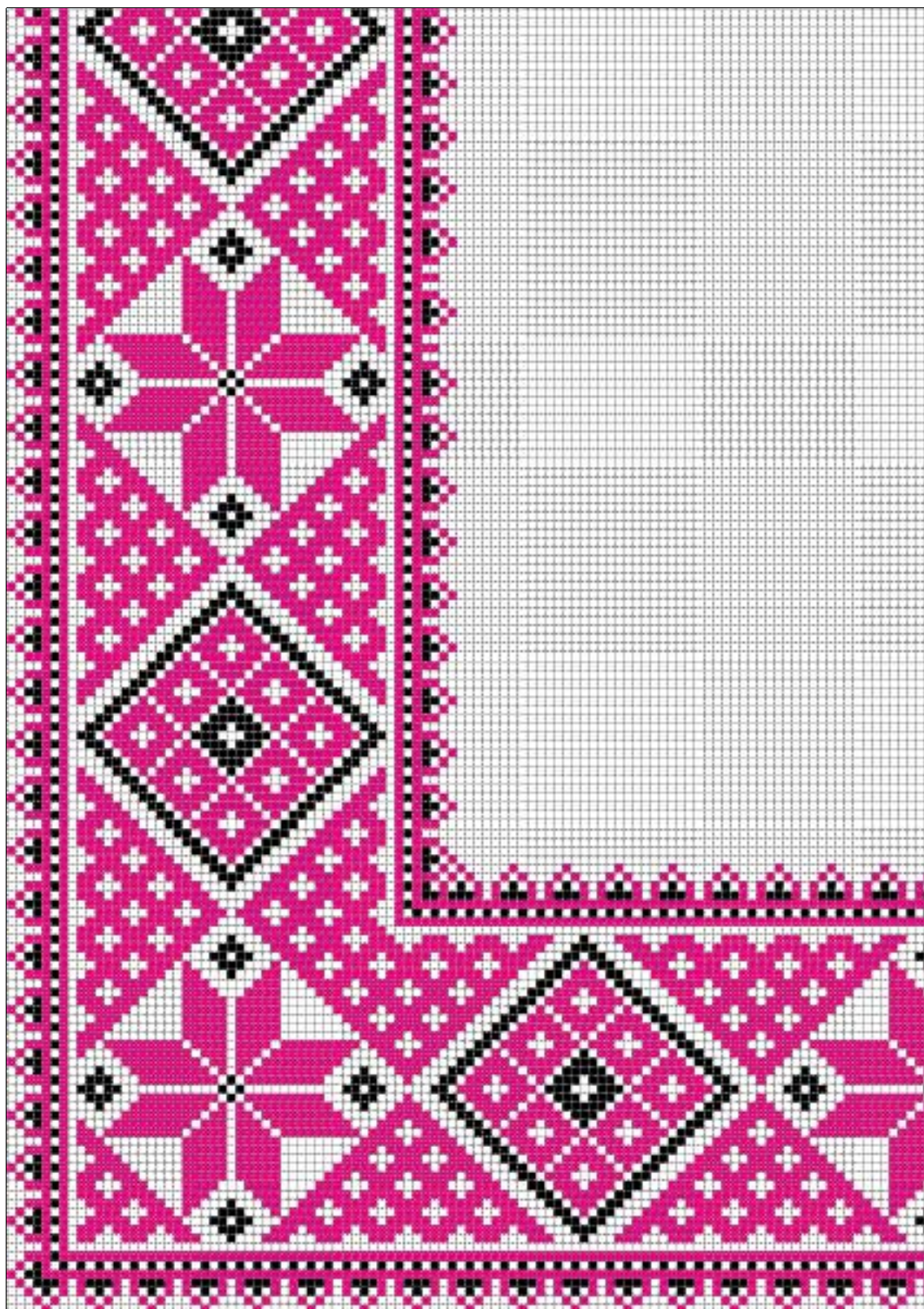
40. Kőrózsás. Sarokminta

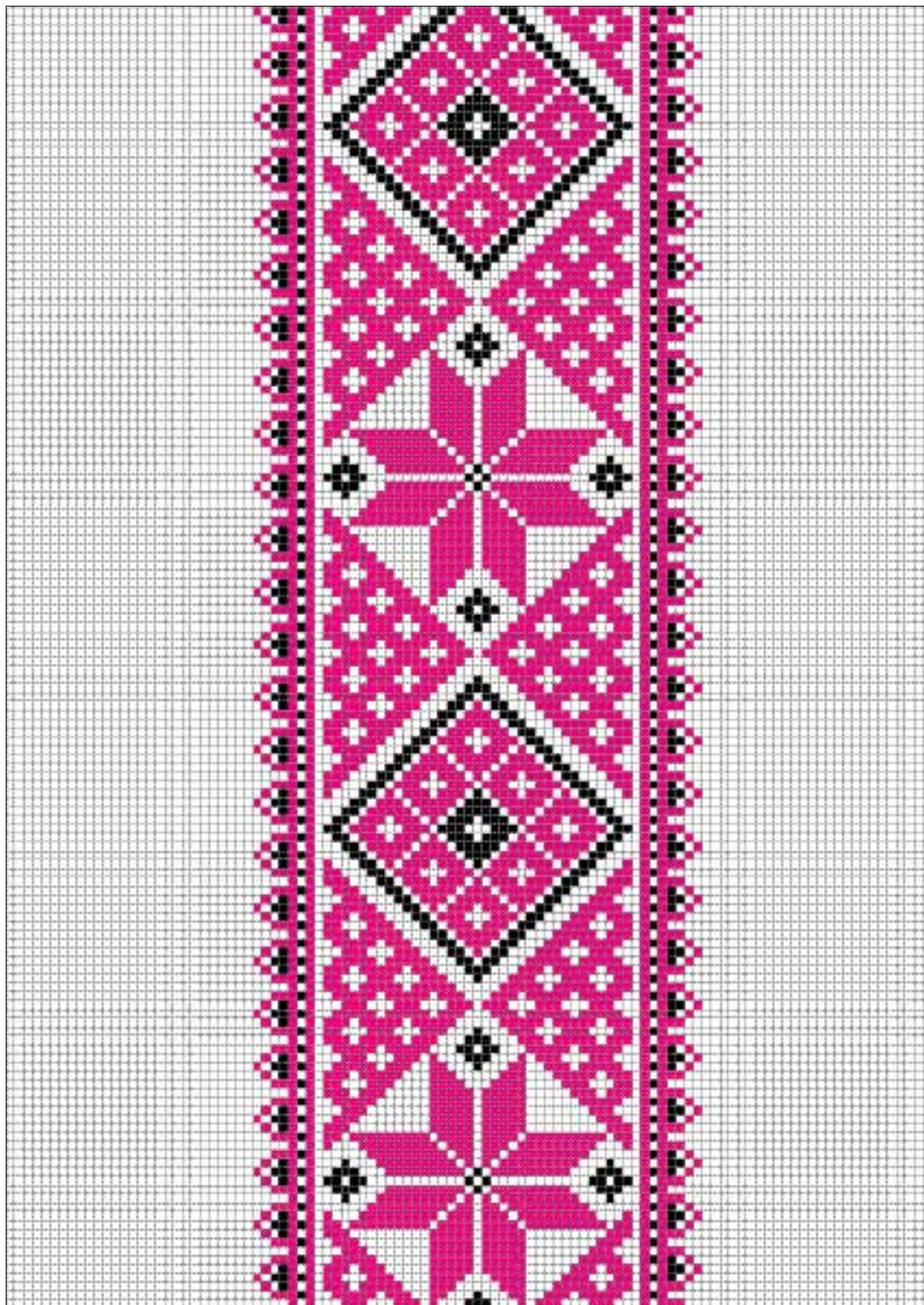
41. Lóvas

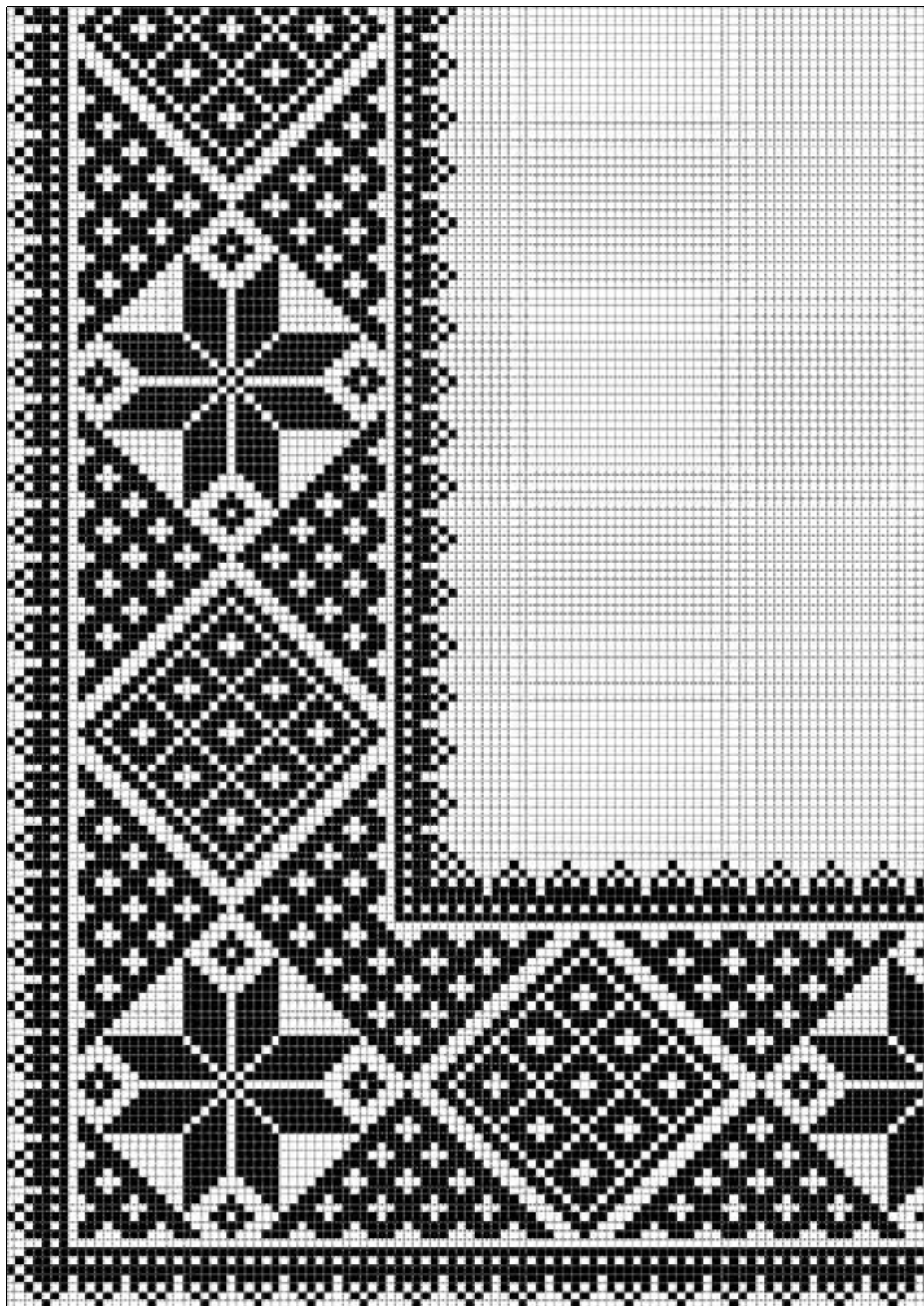

42. Likatos-tótos (likacsos-tótos). Sarokminta

43. Likatos-tótos (likacsos-tótos)

44. Likatos-tótos (likacsos-tótos). Sarokminta

45. Oszlopos-poharas (oszlopos-poháros)

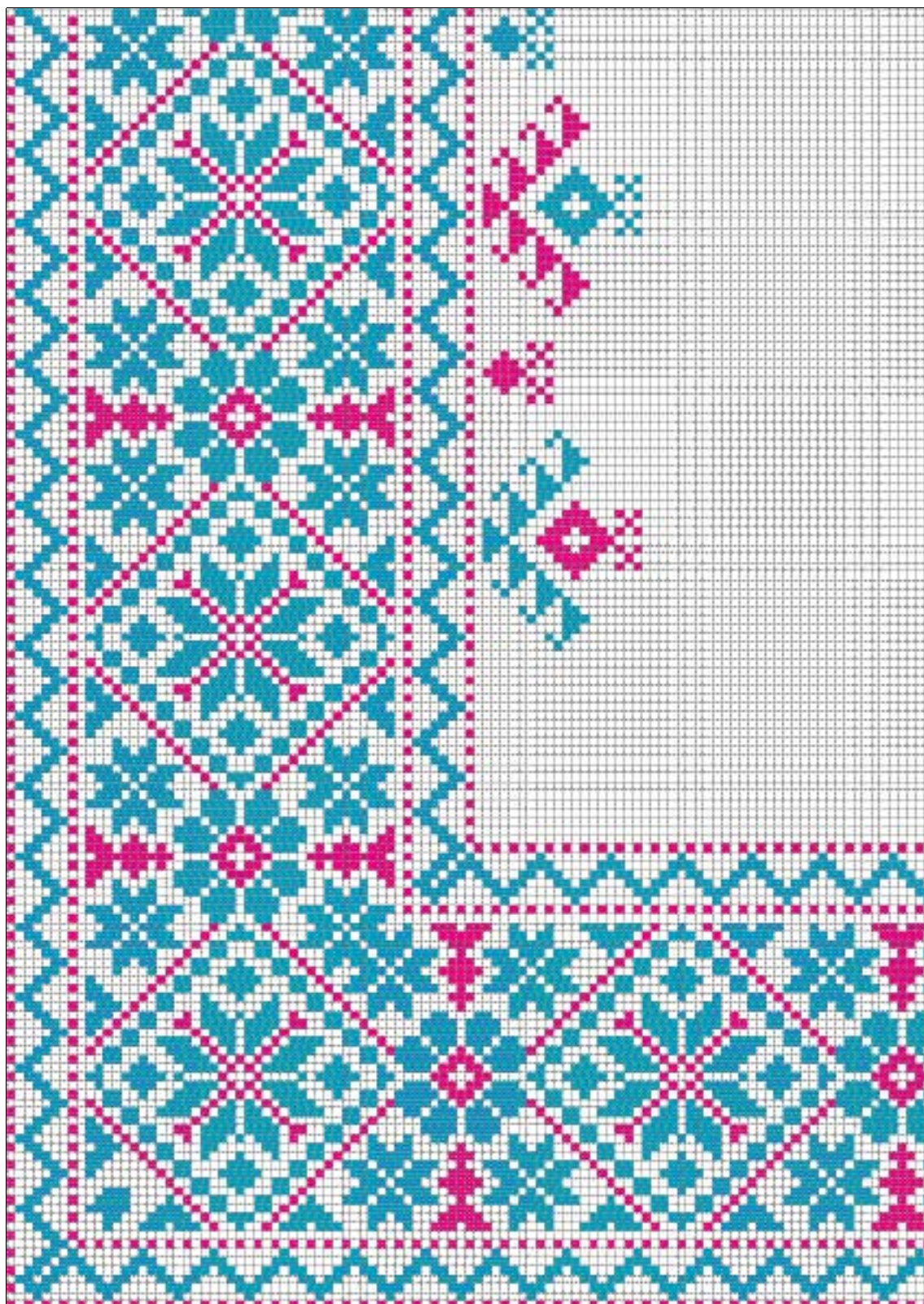
46. Ördögtérdes (ördögtérgyes)

47. Pántlikás

48. Rózsás. Sarokminta

49. Sárkányos

50. Sárkányos (a felső mesterke motívumát az alsó mesterinre is rá kell helyezni)

51. Subadíszes

52. Szíves (szüives)

53. Tányéros (tángyéros)

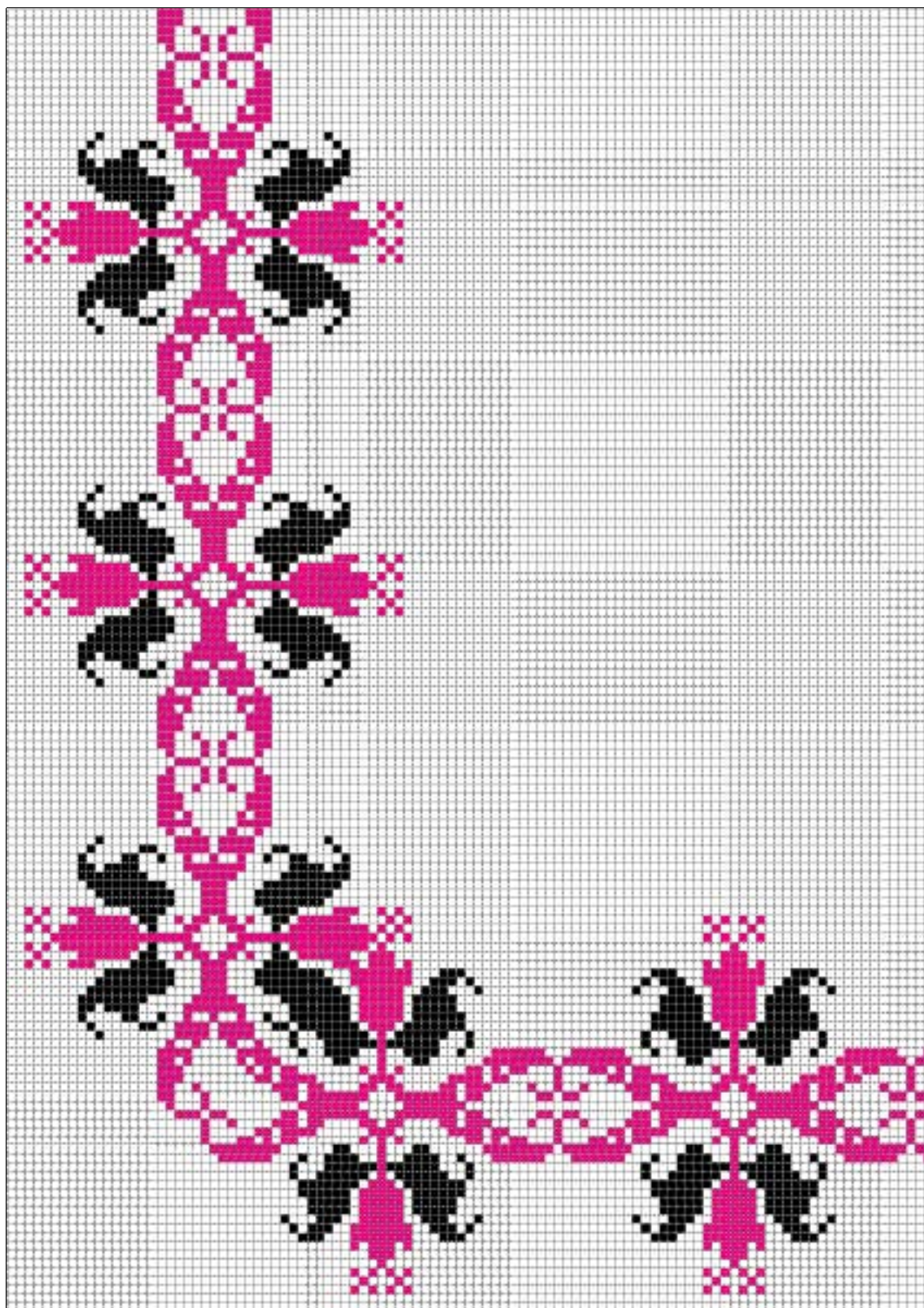
54. Tányéros (tángyéros). Sarokminta

55. Téglalapos

56. Tulipános

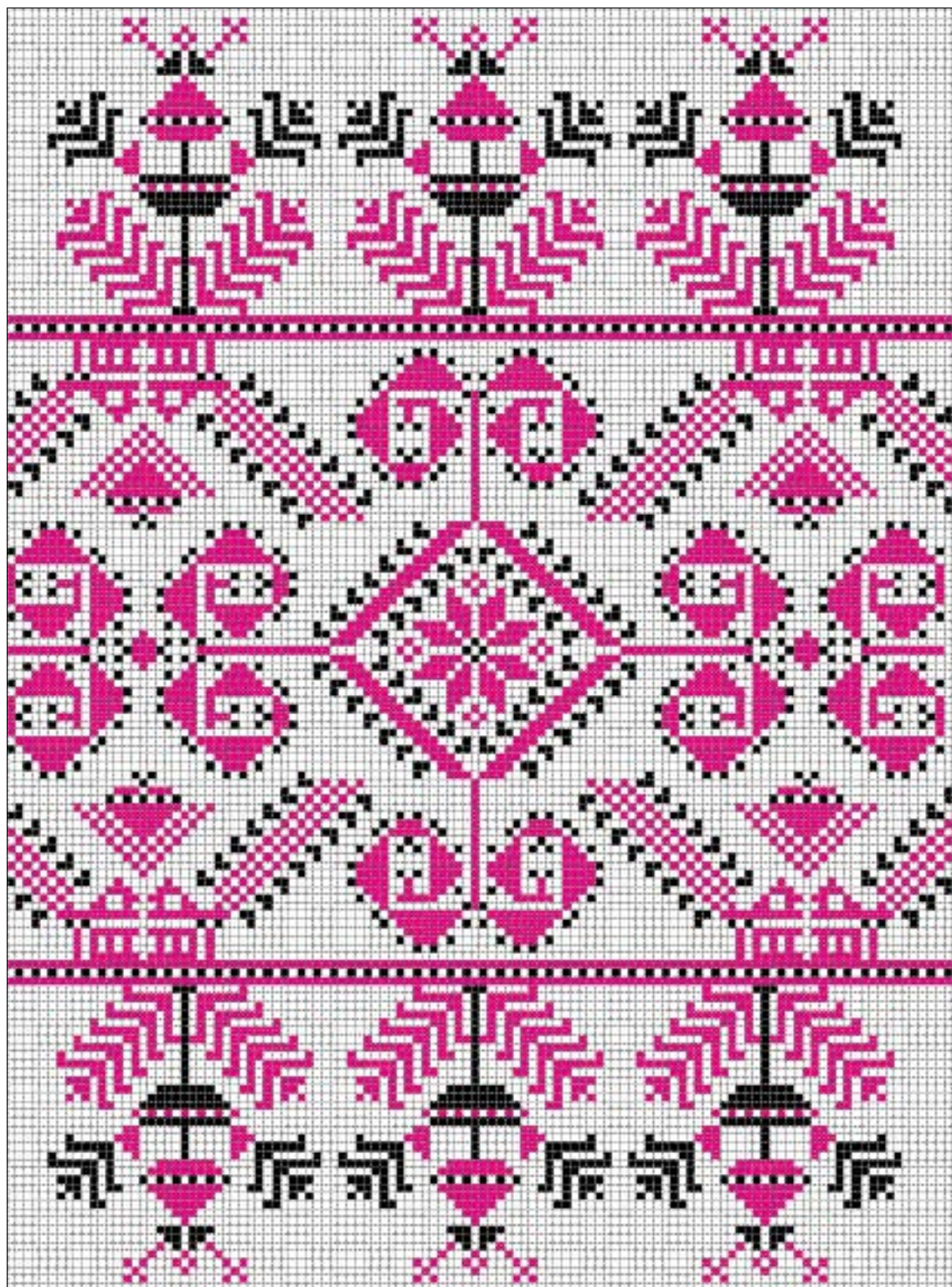
57. Uras-tarisznyás (uras-tarisnyás)

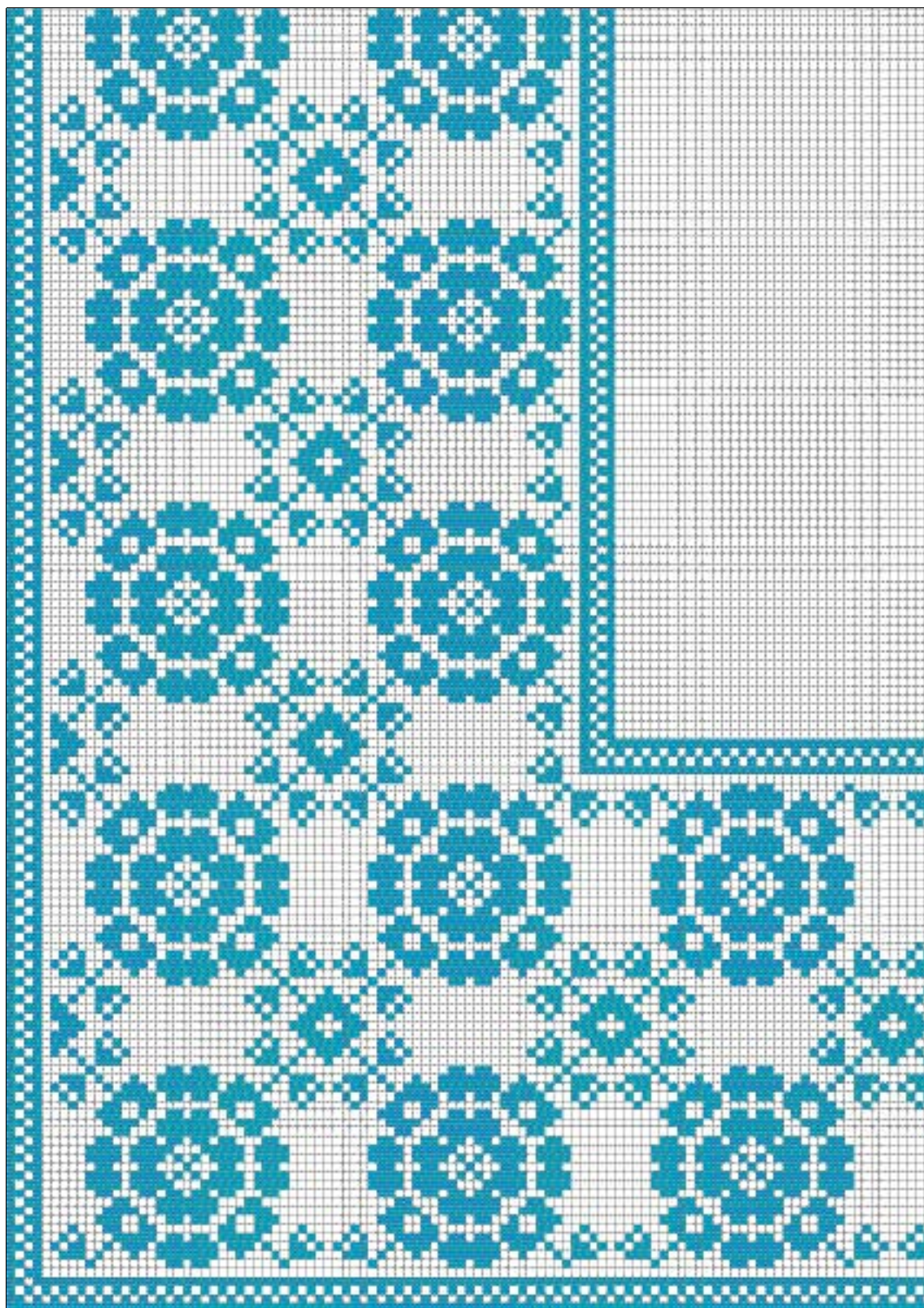
58. Vaskapcsos

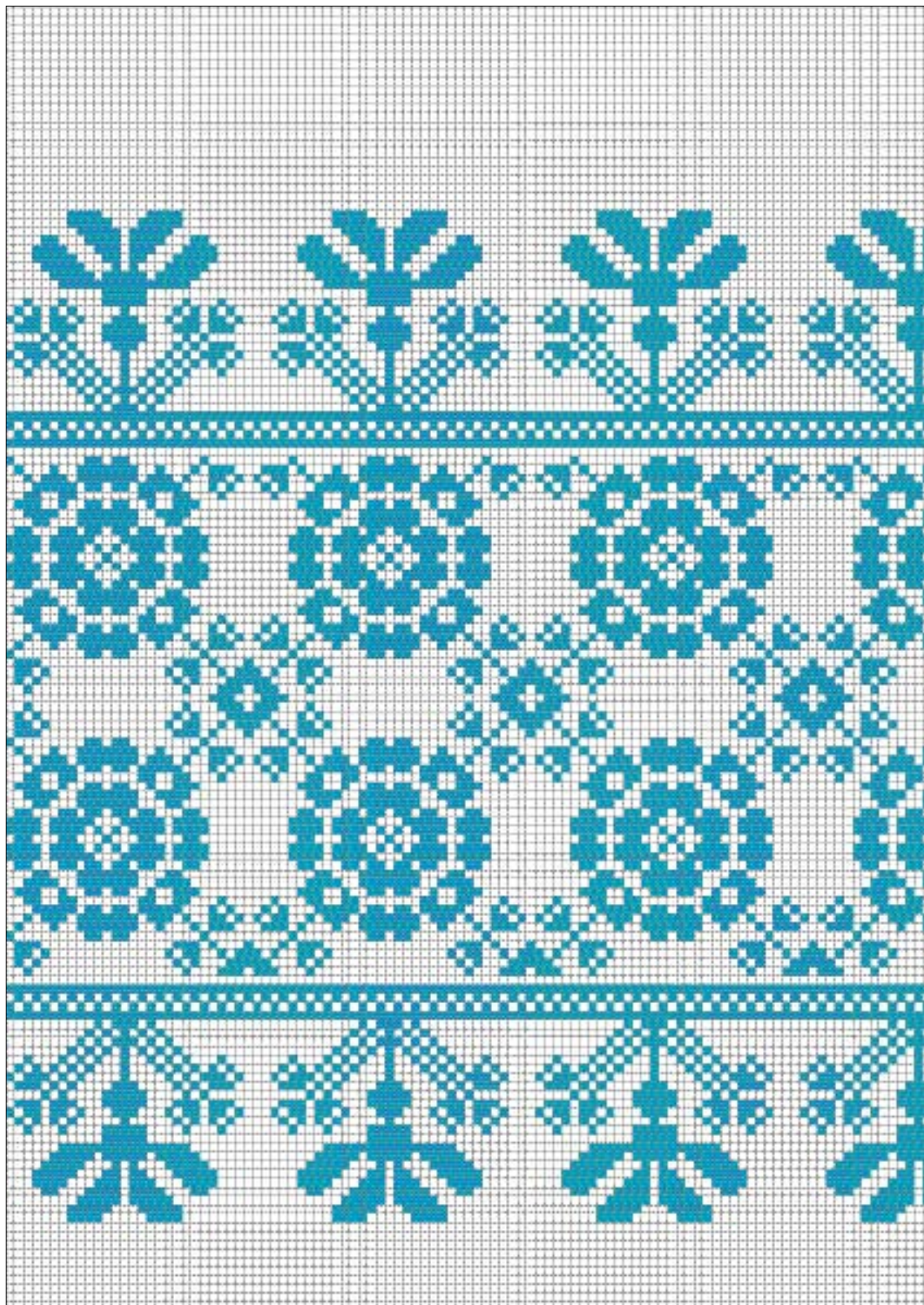
59. Vasmacskás

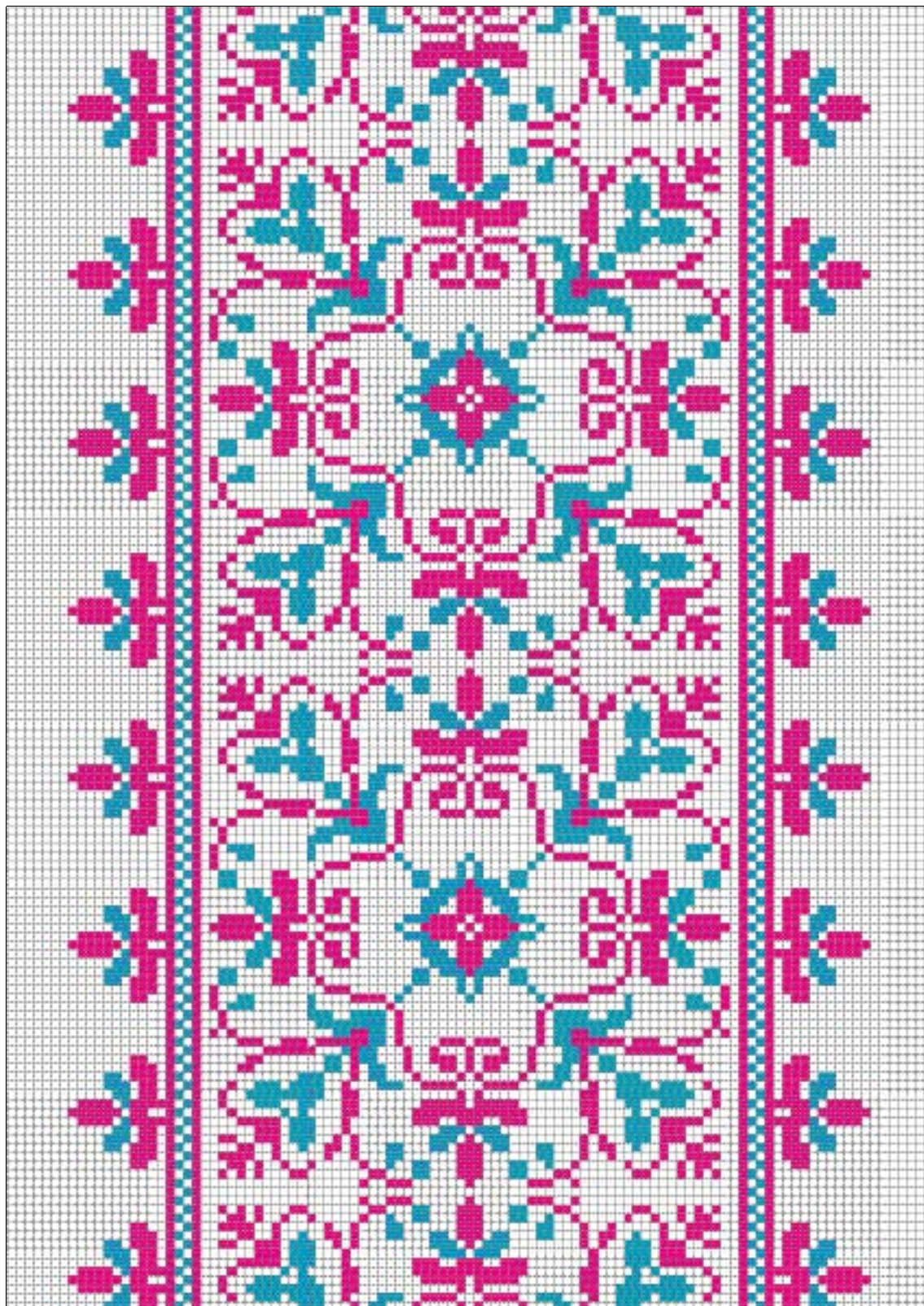
60. Vaszózsás. Sarokminta

61. Vasrózsás

62. Virágos

Tartalom

Előszó	5
Élettörténetem	7
Kiállításaink, bemutatóink	18
Útmutatás a székely varrottas készítéséhez	28
Öltésrajzok. Útmutatás a varráshoz	28
Mintarajzok	31

Kemény Lajosné Varga Mária
Hertelendyfalvi székely varrottasok

Kiadó: Thurzó Lajos Közművelődési Központ, Zenta

Felelős kiadó és szerkesztő: Hajnal Jenő igazgató
Szakvéleményezők: Beszédes Valéria és Nagy Abonyi Ágnes
Kéziratgondozás: Nagy Abonyi Ágnes
Számítógépes mintarajz-szerkesztés: Nagy Abonyi Pál
Lektor és korrektor: Szloboda János
Műszaki szerkesztő: Beszédes István

Nyomda: Grafoprodukt, Szabadka
Példányszám: 500

ISBN 86-83029-24-7

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad

746.3(497.113 Vojlovica)

KEMÉNY, Lajosné

Hertelendyfalvi székely varrottasok / Kemény Lajosné Varga Mária. – Zenta : Thurzó Lajos
Közművelődési Központ, 2004 (Szabadka : Grafoprodukt) 29, 62 str. : ilustr. ; 27 cm

Tiraž 500. - Str. 5-6: Előszó / Nagy Abonyi Ágnes.

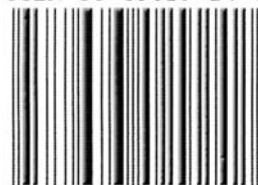
ISBN 86-83029-24-7

a) Narodni vez – Vojlovica

ISBN 86-83029-24-7

9 788683 029242 >